

איגרת ספרי חסידות

באר

מקדושים

תולדות

מקדושים

מערכת 'פאר מקדושים'

ראש המערכת

הגה"ח מוהר"ר ישראל מנחם אלתר שליט"א

עורך ראשי

הרב משה יהודה קרול

עורך אחראי

הרב טוביה פריינד

חברי ועדת היגוי

הגה"ח רבי יחיאל בויס שליט"א

הגה"ח רבי יוחנן גורארי שליט"א

הגה"ח רבי אברהם צבי דירנפלד שליט"א

הגה"ח רבי מנחם מענדל ויזניצער שליט"א

הגה"ח רבי יעקב דוד וינטרוב שליט"א

הגה"ח רבי יצחק ישעיה וייס שליט"א

הגה"ח רבי דוד אברהם מנדלבוים שליט"א

הגה"ח רבי אביגדור מאיר רובינשטיין שליט"א

הגה"ח רבי אברהם מרדכי רושצקי שליט"א

חברי המערכת

הרב דוד סלאנים	הרב חנוך מאיר בינקה
הרב שמחה בונים סלוד	הרב שמחה בונים בויס
הרב ישראל נחום צימרמן	הרב יהושע מנחם בלושטיין
הרב אברהם מרדכי קוזק	הרב אברהם מרדכי ברלינר
הרב יחיאל פנחס קופרברג	הרב משה אריה גומבו
הרב משה יוסף קמינר	הרב שמואל יעקב גליקסברג
הרב יהודה אריה קמפינסקי	הרב יהודה אריה ליב היינה
הרב שמחה בונים קמפינסקי	הרב דוב היישריק
הרב ישראל קרול	הרב אליעזר וינגוט
הרב נחמיה קרול	הרב משה וקלסמן
הרב אברהם שטייר	הרב ישראל טורובר
הרב אליהו אברהם שטרן	הרב מאיר מונטג
הרב שמואל יוסף שטרן	הרב שמחה בונים מורגנשטרן
הרב דוב בער שלמה שפירא	הרב שמחה בונים נאגל
הרב ישראל אליהו שפירא	הרב ישראל סגל

במהדורה זו של 'פאר מקדושים' הושקעה גיעה גדולה ודמים מרובים, תרתי משמע, כדי שהספר יהיה בפאר והדר, נקי ומנופה מכל שגיאה וטעות. לכן על פי דין תורה ולהבדיל ע"פ החוק הבינלאומי אוסרים אנו בכל תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה בלי רשות מפורשת בכתב של המערכת.

ובזה בקשתנו מכל הלומדים והמעיינים, שבאם ימצאו טעות, יואילו בטובם להודיענו, כדי שבעז"ה יתוקן הדבר במהדורות הבאות ובזה יזכו את הרבים ושכרם מרובה מן השמים.

הוצאה לאור ע"י:

'פאר מקדושים'

רח' האדמו"ר מרוז'ין 13, בני ברק

טל: 03-6167334

פקס: 03-5705642

Peer Mikdoshim

13 Ha'admor me'ruzin

Bnei Brak E. Israel

Tel: 972-3-6167334

Fax: 972-3-5705642

6167334@gmail.com

©

Copyright

כל הזכויות שמורות

ל'אוצר ערכי החסידות'

ע"ר - 580544427 בני ברק

סדר ועימוד:

ישראל רוזן 3136137-053

כריכה ושערים:

שילוב 7680880-052

סֵפֶר
דָּגַל מַחֲנֵה
אֶפְרַיִם

פְּרִשְׁת תּוֹלְדוֹת

ע"י התורה
יכול לשנות
מזלו ולהוליד

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. וְהָיָה כָּל הַמִּפְרָשִׁים תְּמָהוּ עַל יְתוֹר זֶה אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. וְנִרְאָה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעְתִּי הַנִּכּוֹן בְּזֶה עַל דְּרָוּ שְׁאִמְרָתִי עַל פְּסוּק (בראשית ה, א) 'זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם, שֶׁעַל יְדֵי הַתּוֹרָה יוּכַל לְהַשְׁתַּנּוֹת הַמְזָל לְהוֹלִיד אֶף שֶׁמִּצַּד הַמְזָל הוּא עֶקֶר, כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי בְּסֵדֶר בְּרֵאשִׁית^א שְׁאִבְרָהֶם אָבִינוּ עָלֵינוּ

הַשְּׁלוֹם הָיָה עֶקֶר, אֶף עַל יְדֵי הָה' שְׁנַתּוֹסֵף לוֹ, וְהוּא ה' חֲמִשִּׁי תּוֹרָה כְּאָמֹר בְּרַעֲיָא מְהִימְנָא עֵינֵי שְׁמִי, וְעַל יְדֵי הַתּוֹרָה נִשְׁתַּנָּה מְזָלוֹ:

וְהוּא יֵשׁ לְפָרֵשׁ גַּם בֵּן כָּאֵן כְּנֹנֶת הַפְּסוּק, כִּי יְדוּעִי שְׁאִבְוֹתֵינוּ הָיוּ עֶקְרִים, וְגַם יִצְחָק הָיָה עֶקֶר, וְלָזֶה כְּשֶׁהַכְּתוּב רוֹצֵה לְהַזְכִּיר תּוֹלְדוֹת יִצְחָק, הוּא מוֹדִיעַ מֵאֵין בָּא לוֹ הַהוֹלָדָה. וּמִפְרָשׁ, 'אַבְרָהָם,

אברהם פעל
ביצחק שיוכל
להוליד בנים
ע"י תפלתו
ואותיות
התורה

ציונים ומקורות

היינו על ידה נמשך הולדת האדם, היינו בני חיי ומזוני, אף שאלו תלויים במזל מכל מקום על ידי התורה שישראל דבוקים בה משתנה הולדתם ויהיה לו כל אלה. ג. זוה"ק ח"ג רטז: 'והא חזינא לאברהם דחזא במזליה דלא הוה עתיד למהוי ליה ברא, וקודשא בריך הוא אפיק ליה לברא, כדכתיב (בראשית טו, ה) 'ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט' וגו', ואוקמוה דאמר ליה צא מאצטגנינות שלך והעלהו למעלה מהכוכבים ואמר לו 'הבט נא השמימה וספור הכוכבים', עד הכא מלין דרבנן, וצריך לפרשא לון בדרך נסתר. תא חזי, כל בריין דעלמא קודם דאתייהיבת אורייתא לישראל הוּו תליין במזלא, ואפילו בני חיי ומזוני, אבל בתר דאתייהיבת אורייתא לישראל אפיק לון מחיובא דכוכביא ומזלי, ודא אוליפנא מאברהם, בגין דהוּו עתידין בנוי לקבלא ה' מאברהם, דאיהי חמשה חומשי תורה, דאתמר בה (בראשית ב, ד) 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם', בה' בראם, אמר לאברהם בגין האי ה' דאתוסף בשמך השמים תחתיך וכל כוכביא ומזלי דנהירין בה', ולא עוד, אלא דאתמר בה (בראשית מז, כג) 'הא לכם זרע וזרעתם' בה"א, 'כי ביצחק יקרא לך זרע' (שם כא, יב). ד. עיין יבמות סד.

א. עיין רש"י רמב"ן חזקוני אלשיך אוה"ח וכלי יקר. ב. עין שם ד"ה או יאמר על דרך אברם: 'אברם אינו מוליד אבל אברהם מוליד', וי"ל הפירוש, כשהוסיף לו ה' חומשי תורה או נעשה כבריה חדשה והוליד בנים, וזה יש לומר שמרומז בפסוק 'זה ספר' היינו חמשה חומשי תורה 'תולדות אדם' היינו על ידי התורה אפשר לאדם להוליד בנים והשתנות מזלו כמו שהיה באברהם כנ"ל והבין. וע"ע שם ד"ה ויש לפרש זה: 'התורה היא החכמה, והחכמה מאין תמצא' (איוב כח, יב), היינו שיוצא ממקום הנקרא 'אין', נמצא מי שידבק עצמו לתורה הוא יונק ממקום הנקרא 'אין' ומשם יצאו כל המשכות והשפעות לישראל, ושם נשתנו כל הדברים מדרך הטבע, ומשם נעשו כל הנסים כמו קריעת ים סוף וכן מזונותיו של אדם כשהוא דבוק לחכמה הנקרא אין משתנה מזלו לטובה ולברכה וכן חיי כי 'החכמה תחיה את בעליה' (קהלת ז, יב) וכן בני וכו' ולכך אין מזל לישראל, וזה יש לומר גם כן כוונת חז"ל 'אברם אינו מוליד אבל אברהם מוליד', היינו כשניתוסף לו ה' שהוא בכח ה' חומשי תורה, אז יצא חוץ למזלו ולמעלה מדרך הטבע כנ"ל, וזהו יש לומר גם כן פירוש הפסוק 'זה ספר' היינו התורה כנ"ל, היא 'תולדות אדם'

הִינּוּ עַל יְדֵי שְׁנַתּוֹסָף לֹא ה' שֶׁהוּא הַתּוֹרָה כַּנִּל, מִזֶּה נִמְשָׁךְ וְנִשְׁתַּרְשׁ בְּזַרְעוֹ, וְהָיָה יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים טוֹבִים שְׁבִשְׁבִיל זֶה ה' הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, הִינּוּ שֶׁהוּא עָשָׂה בּוֹ פְעֻלָּה שְׁיֻכַּל לְהוֹלִיד בָּנִים עַל יְדֵי תְּפִלָּתוֹ וְאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ 'וַיַּעֲתָר לוֹ ה'' (בראשית כה, כא), 'לוֹ וְלֹא לָה' (רש"י שם), וְהֵבִין:

לְאָדָם יָבִין שֶׁהֵם חֲסְרוֹן הַשְּׂכִינָה כְּבִיכּוֹל בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָאִיר עֵינֵינוּ בְּזֶה הָעֲנָן בְּהִרְחַבַת הַדַּעַת, לְכֵן כָּל הַתְּפִלוֹת צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל שֶׁתִּמְלֵא חֲסְרוֹן הַשְּׂכִינָה כְּבִיכּוֹל, וּמִמֵּילָא יִתְקַן חֲסְרוֹנוֹ, וְזֶהוּ צְדִיקָא אֲנוּן שְׁלוּחֵי דְמִטְרוּנֵיתָא, כִּי הַצְּדִיקִים עַל יְדֵי חֲסְרוֹנָם מְבִינִים שִׁישׁ חֲסְרוֹן בְּשְׂכִינָה דְגַמַּת חֲסְרוֹנָם, וּמִיַּחְדָּים אוֹתָהּ בְּיַחְוֵד גָּמוּר:

וַיַּעֲתָר יִצְחָק לֵאמֹר לֵאמֹר וְנִשְׁתַּרְשׁ בְּזַרְעוֹ
וַיַּעֲתָר לוֹ ה' וַתְּהִי רַבָּקָה אִשְׁתּוֹ. יֵשׁ בְּזֶה דְבָרִים עֲמֻקִּים, עַל דְּרָךְ שְׂאֵמֶר אֲדוֹנֵי אָבִי זְקֵנִי נִשְׁמַתוּ עֵדֵן זַלְלָהּ כִּי כָּל הַדְּבָרִים הֵם בְּאִים מִהַשְּׂכִינָה כְּבִיכּוֹל, וְכָל הַחֲסְרוֹנוֹת שִׁישׁ

כל החסרונות
הם מחסרון
השכינה וע"ז
צריך להתפלל

כל הזיווגים הם
על ידי הדעת
שהוא אחד

וְהוּא גְלוּי"ח כִּי כָּל הַזְּוֹגִים הֵם בְּדַעַת, וְלְכֵן נִקְרָא זְוֹג בְּשֵׁם דַּעַת, כְּמוֹ 'וַיִּדַע אָדָם' וְגו' (בראשית ד, כה), וְהַדַּעַת הוּא א', וְזֶהוּ 'אִיָּה' שֶׁל מוֹסָף קְדֻשַׁת שַׁבָּת, עֵינַן שָׁם בְּכֹנֶת הָאָרֶץ זַלְלָהּ ה', וְזֶהוּ גַם בְּלֹא דַעַת נִפְשׁ לֹא טוֹב' (משלי

◆ צִיּוּנִים וּמִקּוּרוֹת ◆

ה. עֵינַן לְקוּטֵי תוֹרָה פֶּר' לָךְ לָךְ ד"ה לָךְ לָךְ: 'כְּשֶׁבֵא אֲבֵרָהֶם אִזְ הַתְּחִיל הַזְּוִיג לְהַתְּעוֹרֵר לְכֵן וְכו', אַחַר שִׁזְכָּה לְעוֹרֵר הַזְּוִיג הַעֲלִיּוֹן נִיתֵן לוֹ ה' תּוֹסֶפֶת, אֲמַנָּם בִּיצְחָק וַיַּעֲקֹב לֹא הוֹצֵרְכּוּ לְזֶה, אַחַר שֶׁכָּבֵר נִרְמְזָה ה' בְּאֲבֵרָהֶם שֶׁהוּא יוֹמָא דְכּוֹלְהוּ יוֹמָא קְדָמָא דְכּוֹלְהוּ וְכו', וְכִבְר הוֹדַעְתִּיךְ כִּי חֲסֵד נִקְרָא 'יוֹמָא דְכּוֹלָא' מִשׁוּם דְּאִזְלֵ עִם כּוֹלְהוּ יוֹמִין. ו. עֵינַן לְהֵלֵךְ לִיקוּטִים ד"ה בִּיֵּאֵר קוּשִׁיא: 'בִּיֵּאֵר קוּשִׁיא, בּוֹזֵהר כְּתִיב (תִּיקוּז' כב). 'צוּחִין כְּכִלְבִּין הֵב לָן מִזּוּנָא' וְכו' וּבְמֵאֵמֶר אַחַר מְפּוֹרֶשׁ (זוה"ק ח"ב סב). 'מֵאֵן דְּלֵא מִתְּפַלֵּל עַל פְּרִנְסָה בְּכָל יוֹם הוּא מְקַטְנֵי אֲמִנָּה, וְתִירֵךְ כִּי כָּל דְּבַר חֲסְרוֹן שִׁישׁ לְאָדָם מְרִגִּישׁ הַחַיּוּת, נִמְצָא כְּשֶׁמִּתְּפַלֵּל עַל אִיזָה חֲסְרוֹן, דְּרַךְ מִשַׁל שְׁחָסֵר לוֹ פְּרִנְסָה, וּמִי מְרִגִּישׁ חֲסְרוֹן הַלֵּא הַחַיּוּת שְׁלוֹ, וְהַחַיּוּת הִיא מִן הַשְּׂכִינָה, וְלִכֵּן יִתְפַּלֵּל עַל צַעַר הַחַיּוּת שֶׁהִיא הַשְּׂכִינָה מִמֶּשׁ, וּבּוֹזֵה מִתּוֹרֵךְ קוּשִׁיא הַנִּל'. וְע"ע לְהֵלֵךְ פֶּר' בְּשִׁלַּח ד"ה אִזְ יֵאֵמֵר אֲנִי ה' רּוֹפֵאךְ וְלְהֵלֵךְ פֶּר' בְּחֻקֵּי ד"ה וְהַשִּׁיג. ז. עֵינַן זוה"ק ח"א רמב. "בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם' אֵלֵין אִינּוֹן נִשְׁמַתְהוֹן דְּצִדִּיקָא, דְּאִינּוֹן קְרִיבִין לְמַלְכָּא תְּדִיר, וּמוֹדַעִין לְמַלְכָּא בְּכָל יוֹמָא

עֲסָקוּ דְּמִטְרוּנֵיתָא. וְעֵינַן לְהֵלֵךְ פֶּר' וִירָא ד"ה עוֹד י"ל וְגַם אֲנִי שִׁמְעַתִּי: 'בִּימֵי אֲא"ז זַלְלָהּ הִיא לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעַתִּי נִדְרַשׁ פִּירוּשׁ הַפְּסוּק בְּאוֹפֵן זֶה, עַל פִּי הַיְדוּעַ מִמָּה שֶׁהָאִיר לָנוּ כִּי 'צִדִּיקָא אִינּוֹן שְׁלוּחֵי דְּמִטְרוּנֵיתָא, פִּי' 'בְּכָל צַרְתָּם לוֹ צַר' כְּבִיכּוֹל, הִינּוּ כְּשִׁישׁ חֵס וְשִׁלּוּם אִיזָה צַרָּה וְצַעַר לְאָדָם, יָבִין שְׁבוּדָאֵי 'לוֹ צַר', כְּבִיכּוֹל הַצַּרָּה הַזֶּה וְהַחֲסְרוֹן הַזֶּה יֵשׁ בְּשְׂכִינָה, וְלֹא הִיוּ יוֹדְעִים מִזֶּה לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהָ, וְלִכֵּן שוֹלַח ה' יִתְבַּרַךְ אוֹתוֹ הַצַּרָּה וְהַחֲסְרוֹן חֵס וְשִׁלּוּם עַל הַצְּדִיק, כְּדִי שִׁיבִין לְהִתְפַּלֵּל עַל חֲסְרוֹן הַשְּׂכִינָה כְּבִיכּוֹל, וְכְּשִׁימוּלָא חֲסְרוֹנָה יְמוּלָא גַם כֵּן חֲסְרוֹנוֹ, וְזֶהוּ 'צִדִּיקָא אִינּוֹן שְׁלוּחֵי דְּמִטְרוּנֵיתָא, עַד כֵּאֵן דְּבִרֵי קְדָשׁוֹ. וְע"ע לְהֵלֵךְ פֶּר' וִיחִי ד"ה נִפְתְּלֵי. צַפְנַת פְּעַנַח פֶּר' בְּשִׁלַּח עַל הַפְּסוּק וְחִזְקֵתִי אֶת לֵב פְּרַעָּה. ח. עֵינַן עַץ חַיִּים שֶׁעַר דְּרוּשֵׁי הַצֶּלֶם דְּרוּשׁ ג. ט. עֵינַן פְּרִי עַץ חַיִּים שֶׁעַר הַשַּׁבַּת פ"כ: 'סוּד כְּתֵר יִתְנוּ לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ וְכו', עֵתָה עוֹלָה הַנוֹקְבָא בְּתַפְלַת מוֹסָף ב' מִדְּרָגוֹת בְּפַעַם אַחַת, כִּי הִיא עוֹמֶדֶת בְּג' תַּחְתּוֹנוֹת, וּמִדְּלַגַּת ג' אֲמִצְעוֹת, וְעוֹלָה בְּג' רֵאשׁוֹנוֹת וְכו' ב' עֲלִיּוֹת אֵלוֹ תְּכוּיִן, בְּאֵמֶרְךָ 'קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ' ג' פְּעֻמִּים הוּא נִגְדַּע עֲלֵייתָהּ

עַל יְדֵי אֲשֶׁתּוֹ שְׂאִינָה מוֹלְדֶת, הַדְּגָמָא לְזֶה שֵׁישׁ חֶסְרוֹן כְּבִיכּוֹל שָׁם, שְׂא' חֶסֶר וְנִשְׁאָר 'עֵתֶר', וְזֶהוּ 'וַיַּעֲתֶר לָהּ', פְּרוּשׁ שְׁהִתְפַּלֵּל שְׁתַּחֲבֵר אֶלּוֹפּוֹ שֶׁל עוֹלָם לְ'עֵתֶר', וְנַעֲשֶׂה מְזֵה תַרְעָ"א שֶׁהוּא שֶׁעַר הַשְּׂמַיִם, כִּי הַשְּׂמַיִם נִכְנָסִים שָׁמָּה, 'כִּי שָׁם צִוָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה" (תהלים קלג, ג), וְשָׁם מוֹלִידִים, וְהִבֵּן. וְזֶהוּ 'וַיַּעֲתֶר לוֹ ה'', הֵינּוּ שְׁעֵלְתָה תְּפִלָּתוֹ וְנַעֲשֶׂה יְחִוּד וְזוּג וְהוֹלְקָה שָׁם עַל יְדֵי שְׁנַתְּחִיבֵר א' שֶׁהוּא אֶלּוֹפּוֹ שֶׁל עוֹלָם לְ'עֵתֶר' כְּנ"ל, וּמִמִּילָא 'וַתֵּהָר רִבְקָה אֲשֶׁתּוֹ', כִּי כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, כֵּן נַעֲשֶׂה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהִבֵּן זֶה מְאֹד, כִּי עַל יְדֵי זֶה 'וַתֵּהָר רִבְקָה אֲשֶׁתּוֹ', כִּי חִי וּבְנֵי וּמְזוּנֵי בְּמִזְלָא תְּלִיא מְלִתָּא^{טו}, שֶׁהִיא 'אִיה', כְּדֹאִיתָא בְּמוֹסָף שַׁבַּת בְּכֹנֶנֶת הָאָרֶץ וְז"ל^{טז}, וְהַמְשַׁכֵּיל יִבֵּן:

יט, ב), כִּי 'טוֹב' הֵינּוּ הַזּוּג פִּדּוּעַ, עַל דֶּרֶךְ 'אֲמָרוּ צְדִיק כִּי טוֹב' (ישעיה ג, י), וְהוּא שְׂאֵמֶר 'בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב', הֵינּוּ שְׂאֵי אֲפֻשֶׁר לְהִיּוֹת שׁוּם זּוּג בְּלֹא דַעַת^{יב}, רַק עַל יְדֵי הַדַּעַת שֶׁהוּא אַחַד, מְתִיחֵדִים וּמְתַקְּשִׁים בְּזוּגָא:

וַיְדוּעֵי אֲדָנִי הוּא דִין, וְהָא' שֶׁל אֲדָנִי מְמַתִּיק דִּינִים, וּמַעֲלָה אֶת הַמְּלָכוֹת עֲלֶיהָ אַחַר עֲלֶיהָ, כִּי הָא' הוּא הַדַּעַת, וְעַל יְדֵי הַדַּעַת הוּא נַעֲשֶׂה יְחִוּד כְּנ"ל, כִּי הוּא מְמַתִּיק הַדִּינִים בְּשִׁרְשׁוֹן, וְהִבֵּן זֶה, וְכַשְׁנַעֲשֶׂה יְחִוּד נַעֲשֶׂה הוֹלְדָה, וְהִבֵּן, וְנִקְרָא בְּשֵׁם אֲמָא:

וַיְדוּעֵי דִשֵׁם אֲדָנִי בְּמִלּוּאוֹ הוּא מְסַפֵּר תַרְעָ"א, וְכַשְׁחֶסֶר הָא', הֵינּוּ שְׂמִלְכוֹת שֶׁהוּא אֲדָנִי הוּא בְּלֹא יְחִוּד, הוּא תַרְעָ"ע. וְזֶהוּ שְׁמַרְמְזוּ בְּכָתוּב 'וַיַּעֲתֶר יִצְחָק לָהּ לְנֹכַח אֲשֶׁתּוֹ, פְּרוּשׁ, הִבֵּן זֶה

הא' שבאדניי
ממתיק הדינים
ומעלה את
המלכות

יצחק הבין
ממה שרביקה
עקרה חסרון
יחוד המלכות
למעלה
והתפלל ע"ז

◆ ציונים ומקורות ◆

עם אל"ף שהוא רחמים כנ"ל, ואז הוא דינא רפיא'. יג. עיין שער הפסוקים פר' תולדות על פסוק זה: 'נודע, כי שם אדנ"י במלואו, הוא בגימטריא תרע"א. והנה ג' אותיות תרע"ע, נרמזו בג' אותיות 'עתר' מן 'ויעתר'. עוד יש בו שתי אותיות ו"י מן 'ויעתר', והם רמוזות באות א' של תרע"א, שצורה ב' יודין עילאה ותתאה ואות ו' ביניהם. ונמצא כי ו"י של 'ויעתר' הם ו"ו וי"ו וי"ו תתאה של אות א', וחסר ממנה יו"ד עילאה. והיא סוד המזל העליון, אשר משם נמשכים ובאים הבנים. כמו שאמרו רז"ל (מו"ק כח.) 'בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזל תליא מילתא'. וזהו סוד 'ויעתר יצחק', כי נתכוין אל יו"ד עילאה הנזכר, שממנה נמשכים ובאים הבנים. וטוב לו לאדם שהוא חשוך בנים, שיכוין בתפלתו בכוונה זו שביארנו. יד. עיין זוה"ק ח"א רנח: טו. עיין זוה"ק ח"א קעט. וע"ע שם רנז; ח"ב ו. וע"ע מו"ק כח. טז. עיין פרי עץ חיים שער השבת שם: 'ולפי שמדלגת המלכות ב'

בחסד גבורה תפארת דאמא, 'קדוש' בחסד, 'קדוש' בגבורה, 'קדוש' בתפארת, ובאמרך 'איה מקום כבודו' תכוין להעלותה לג' ראשונות שהם 'איה', א' דעת באמצע, י"ה חכמה ובינה'. וע"ע שער הכוונות דרוש ו' ענין תפילת מוסף של שבת. י. עיין זוה"ק ח"ג כא. יא. עיין פירוש הרמ"ז על זוה"ק ח"ג כ. 'ומפני שח"ב בכל מקום מתייחדים בדעת, ודעת מתפשט בו' קצוות, לכן משם שבעים פנים לתורה, והסנהדרין היו יודעים שבעים לשון, שהדעת הוא ברית הלשון בייחוד גמור, לאפוקי מלכות הרשעה דכתיב בה (משלי יט, ב) 'גם בלא דעת נפש לא טוב' ואין שם זוג וייחוד, לכן נפרדו'. יב. עיין עץ חיים שער שער רפ"ח ניצוצין פ"ה: 'הנה שם אדנ"י מורה על הדין כנודע, וכן ג' אותיות האחרונות הם די"ן, ונשאר אות ראשונה שהוא אל"ף והוא בחינת הרחמים המשותפים עם הדין שבה, ואות א' זה מורה על שם אהי"ה שהוא רחמים, וזה הטעם שנקרא מלכות בספר הזוהר דינא רפיא, לפי שמתחברת

סֵפֶר

נְעִם
אֵלֵימֶלֶךְ

פְּרִשְׁת תּוֹלְדוֹת

צדיקים
תחילתן יסורין
וסופן שלווה
ורשעים להיפך

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם כּו'. פֶּרֶשׁ רִשְׁי ז"ל יַעֲקֹב וְעָשׂו הָאֱמֹרִים בְּפִרְשָׁה. * יֵשׁ לְפֶרֶשׁ עַל דְּרָךְ הַרְמֵז, דִּי־יִצְחָק רָמַז לְדִין וְאַבְרָהָם רָמַז לְחֶסֶד כִּי־דוּעָא, וְאִיתָא (בר"ר סו, ד) צְדִיקִים תְּחִלְתָּן יְסוּרִים וְסוֹפָן שְׁלוֹה, וּרְשָׁעִים תְּחִלְתָּן יְסוּרִים וְסוֹפָן שְׁלוֹה. וְזֶהוּ אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם רָצָה לֹאמַר שְׂאֵחַר הַדִּין נוֹלֵד חֶסֶד, וְאַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק רָצָה לֹאמַר אַחַר הַחֶסֶד נוֹלֵד דִּין. וּפֶרֶשׁ רִשְׁי יַעֲקֹב וְעָשׂו הָאֱמֹרִים בְּפִרְשָׁה כּו', רָצָה לֹאמַר הַרְמֵז הָאֱמֹר הַזֶּה בְּפִרְשָׁה נֶאֱמַר עַל יַעֲקֹב וְעָשׂו, דִּהֲיֵנוּ לִיַּעֲקֹב תְּחִלְתּוּ דִין וְסוֹפוּ שְׁלוֹה כְּנ"ל, וְלִעָשׂו הַהֲפוּךְ: *

מֵעֲבֵרוֹת לְפַעֲמִים עוֹשִׂים עֲבָרָה לְשִׁמְהָ, כְּמוֹ שְׂמַצִּינוּי מִתָּר לְשָׁנוֹת מִפְּנֵי דְרָכֵי הַשְׁלוֹם. וְזֶהוּ וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק דִּהֲיֵנוּ הַדִּין הַבָּא עַל יְדֵי עֲבֵרוֹת, הַסְּבָה שֶׁל עֲבָרָה הוּא מַחֲמַת בֶּן אַבְרָהָם, רָמַז לְמַצְוָה, דִּהֲיֵנוּ שְׂהִיִּצֵר הָרַע אֹמַר לוֹ שֶׁהוּא מַצְוָה, וְיֵשׁ צְדִיקִים שְׂעוֹשִׂים עֲבָרָה לְשִׁמְהָ כְּנ"ל, לְזֶה רָמַז אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, רָצָה לֹאמַר הַצְּדִיק הַגְּדוֹל לְפַעֲמִים הוּא מוֹלִיד אֶת יִצְחָק, דִּהֲיֵנוּ דִין, שְׂעוֹשֶׂה עֲבָרָה לְפַעֲמִים לְשִׁמְהָ מַחֲמַת רוֹב צְדָקָתוֹ, וְקַל לְהַבִּין:

הצדיק שמברך
מאה ברכות
כאהבה ויראה
פונח מאה
שערים עליונים

או יֹאמַר וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק כּו'. וְנִקְדִים לְפֶרֶשׁ הַפְּסוּק (בראשית כו, יב) וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ כּו' וַיִּמְצָא מֵאָה שְׁעָרִים. * יֵשׁ לֹאמַר הַרְמֵז, דִּהֲנֵה עֲבוֹדַת הַצְּדִיק הוּא תְּמִיד לְהָרִים אֶת הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיא ה"א אַחֲרוֹנָה, וְזֶהוּ שְׂפִרְשׁ רִשְׁי"ה אֶמֶד זֶה לְמַעֲשֵׂר, רָמַז בְּדַבְּרָיו לְדַבְּרֵינוּ הַנ"ל,

תחילת פיתוי
היצה"ר
שאומר על
עבירה שהיא
כצוה

או יֹאמַר גַּם כֵּן עַל דְּרָךְ הַרְמֵז, דִּהֲנֵה אָנוּ רוֹאִים מַעֲשֵׂה בְּנֵי אָדָם דִּהֲיֵנוּ הַרְשָׁעִים הָעוֹשִׂים רַע, תְּחִלְתָּן הִסְתַּת הַיִּצֵר הָרַע בָּהֶם הוּא שְׂאוֹמֵר לָהֶם שְׁנֵה הוּא מַצְוָה לַעֲשׂוֹת, וּבְאֵמַת הִיא עֲבָרָה גְּדוֹלָה^ב, וְהַצְּדִיקִים הַנִּשְׁמָרִים

צִיּוּנִים וּמִקּוּרוֹת

מצוות, ומראה להם פנים כאילו עושים מצוות, והוא לא נברא אלא שיסית לבני אדם שיעברו עבירות, ולא שיצבע את עצמו כמו אוהב נאמן איש טוב ומסית לעשות מצוות, ובשביל זה לא נברא, ועל כן חייב, ודפח"ח. וע"ע בן פורת יוסף קונטרס אחרון ד"ה ושמעתי ממורי פירוש הש"ס השוחט. ג. יבמות סה: ד. זוה"ק ח"ג יז. ה. "מאה שערים", שאמדה כמה ראוייה לעשות, ועשתה על אחת מאה ממנה שאמדה, ורבותינו אמרו אומדן זה למעשרות היה.

א. זוה"ק ח"ב קעו. ב. עיין אורח לחיים פר' לך לך ד"ה הפרד: 'והנה שמעתי בשם הבעל שם טוב ז"ל פירוש הגמרא שבת דף ע"ה (ע"א) 'שוחט משום מה מיחייב, רב אמר משום צובע' וכו', דקאי על מלאך המות, דלעתיד ישחוט אותו ה' יתברך, ואמר 'משום מה מיחייב', הלא ברא אותו ה' יתברך להסית לבני אדם כדי שיהיה שכר ועונש, ואם כן עושה הוא רצון קונו, ומשום מה מיחייב וכו', ואמר רב דחייב משום צובע, רצה לומר שצובע עצמו ומסית לבני אדם שיעשה

שְׁהִיָּה יִצְחָק אֹמֵד עֲצָמו לְמַעֲשֵׁר דְּהִינּוּ תְּרוּמָה, דְּהִכְתּוּב קָרְאוּ לְתְּרוּמָה מַעֲשֵׁר כְּדֹאִיתָא בְּכַמָּה דְּיוֹכְתָא, 'תְּרוּמָה' פְּרוּשׁ 'תְּרוּם ה"א', וְעָקֵר הָעֲבוּדָה לְהֵשֵׁם יִתְבְּרֵךְ עַל יְדֵי אֶהְבָּה וְיִרְאָה^ה, שְׁזָה רְמֵז 'תְּרוּמָה' תְּרִי מִמָּאָה^ט, דְּחִיב אָדָם לְבְרֵךְ מֵאָה בְּרִכּוֹת בְּכָל יוֹם, וְצָרִיךְ לְבָרְכֶם בְּאֶהְבָּה וּבִירְאָה, וְזָה נְקָרָא זְרִיעָה אֲצֵל הַצְּדִיק, שְׁעַל יְדֵי אֶהְבָּה וְיִרְאָה נִזְרַע בּוֹ אֹר גָּדוֹל, וְזָהוּ 'אֹר זְרוּעֵ לְצְדִיק' (תהלים צו, יא), וְעַל יְדֵי זֶה מְמִילָא נִמְצָאִים

ה'מָאָה שְׁעָרִים', דְּהִינּוּ שְׁעַל יְדֵי כָּל בְּרִכָּה שְׁהוּא מְבָרַךְ הוּא פּוֹתַח שְׁעַר אֶחָד מִמָּאָה שְׁעָרִים הָעֲלִיוֹנִים שְׁהֵם נְקָרָאִים מֵאָה בְּרִכּוֹת דְּהִינּוּ בְּרִכּוֹת הָעֲלִיוֹנִים^י, וְזָהוּ 'וַיִּזְרַע יִצְחָק' כְּנ"ל, 'וַיִּמְצָא מֵאָה שְׁעָרִים' כְּנ"ל:

וְהִנֵּה יְדוּעַ דִּישׁ יִרְאָה הַקּוֹדְמוֹת לְאֶהְבָּה, דְּאֶהְבָּה בָּא מִתּוֹךְ הַיִּרְאָה^{יב}, וַיֵּשׁ יִרְאָה עֲלִיוֹנָה הַבָּא מִתּוֹךְ אֶהְבָּה^{יג}, וְזָהוּ רְמֵז יְאֵלָה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק דְּהִינּוּ יִרְאָה, שְׁעַל יְדֵה נּוֹלַד 'בֶּן אֲבְרָהָם' דְּהִינּוּ אֶהְבָּה,

יש אהבה
הבאה מתוך
יראה ויש יראה
עליונה הבאה
ע"י אהבה ועל
ידם נשברים
הדינים

◆ ציונים ומקורות ◆

שכתוב (שמות לה, כו) 'ומאת אדנים למאת הככר ככר לאדן', ואלו מאה אדני שבמשכן, הם בדמיון מאה בריכות שמתמלאות מן הבריכה הגדולה הנקרא אדני^ה, לפיכך חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, כדי להמשיך מכל אחת ואחת, ומפני שמאה ברכות באות בשם אדני^ו מאלו הבריכות, ואם חיסר ברכה אחת פוגם ומטיל מום^ז. יב. ראה רד"ק תהלים יח, ב: 'והאהבה הוא סוף מה שיכול האדם לעשות בזה העולם להתקרב אל הבורא, וכן אמר (ישעיה מא, ח) 'זרע אברהם אוהבי', והיראה קודמת לאהבה, וכשירגיל אדם עצמו ביראה יבוא לידי אהבה, שיעבוד הבורא מאהבה אפילו לא יהיה לו גמול בזה^ח. יג. עיין להלן פר' ויגש ד"ה ויגש: 'דהנה הבורא ברוך הוא אין שייך בו שום יראה, רק היראה הזאת יש לו להשם יתעלה, שמתירא שלא יחטא האדם, מחמת אהבתו שאוהב את האדם להטיבו באחריתו וכו', כן האדם צריך לדבק במידותיו יתברך, כמו שהשם יתברך יראתו מתוך אהבה, כן האדם צריך להיות ירא כזו מחמת אהבת הבורא יתעלה, שיעלה מורא על ראשו לחטוא מחמת אהבה שאוהב להבורא ברוך הוא, והאיך יחטא ויפריד אהבתו ממנו חלילה וכו', ואם כן צריך האדם לקשר עצמו בעבותות אהבה, ומתוך אהבה יהיה לו היראה לחטוא חלילה פן יפריד אהבה חלילה^ט.

ו. בכורות נט. 'ומעשר קרייה רחמנא תרומה, דכתיב (במדבר יח, כד) 'כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללוים לנחלה'. וע"ע ספרי קרח קיט. ז. עיין זוה"ק ח"ג רעב. 'פתח ואמר, 'והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה' (במדבר טו, יט), במאי אתרימת שכינתא דאיהי ה' ד'המוציא' וכו'. ועיין פירוש הרמ"ז שם: 'ירצה שהפסוק רומז להרמת השכינה מתוך הקליפה שהיא רמוזה בה' ד'המוציא', והוא אחד מסודות ה'תרומה' 'תרום ה'. ח. עיין תיקו"ז כה: 'אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא'. וע"ע לעיל פר' וירא ד"ה ובאמת אמרו: 'אם יעשה אדם מצוה במעשה ולא יכוין לבו לעשות בדחילו ורחימו לא פרחת לעילא'. ט. עיין זוה"ק ח"ב ר. 'תרומה', מהו 'תרומה', כמה דאוקימנא תרי ממאה^י. וע"ע ח"ג קפח: קעט. י. מנחות מג: וע"ע זוה"ק ח"ג שם: 'והאי איהו דאוקמוה רבנן מארי מתניתין (דברים י, יב) 'זעתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך', ואמרו אל תקרי 'מה' אלא 'מאה', לקבל מאה ברכאן דמחייב בר נש לברכא למאריה בכל יומא'. יא. עיין שערי אורה השער הראשון: 'ולפי כי שם אדני הוא כדמיון אוצר לקבל שפע כל הברכות ומיני האצילות, והוא בדמיון בריכה ובית קיבול, לכך הוא מלשון 'אדני החצר' שבהן נכנסין העמודים, ותמצא כי מאה אדני כסף נעשו במשכן, כמו

וַיֵּשׁ יִרְאֵה הַבָּא מִתּוֹף אֶהְבֵּה, וְלִזָּה רָמַז
'אֲבָרְהָם' דְּהֵינּוּ אֶהְבֵּה, 'הוֹלִיד אֶת יִצְחָק'
שֶׁהוּא יִרְאֵה. * וְזֶה שֶׁפָּרַשׁ רַש"י יַעֲקֹב
וְעָשׂוּ הָאֲמּוּרִים בְּפָרְשָׁה, רָצָה לֹמַר מֵה
נִפְקָא מִינָה בְּזֶה, וּפְרַשׁ רַש"י דְּהִנְפָּקָא
מִינָה הוּא שְׁעַל יְדֵי הִירְאָה וְאֶהְבֵּה
נִתְעוֹרַר רַחֲמִים וְנִשְׁבְּרִים הַדִּינִים, דְּהֵינּוּ
'יַעֲקֹב' רָמַז לְרַחֲמִים וְעָשׂוּ רָמַז לְדִינִים:
וְזֶהוּ רָמַז וְאַחַר כֵּן יֵצֵא אָחִיו וַיְדוּ אוֹחֲזָת
בְּעַקֵּב עָשׂוּ (כראשית כב, כו), פְּרוּשׁ
הַגַּם שְׁלִפְעָמִים מִתְגַּבְּרִים הָאֲמוֹת ח"ו
וְרוֹצִים לְהַרְע לְיִשְׂרָאֵל ח"ו, וְנִרְאָה כְּמַעַט
שֶׁהַדְּבָר מוֹכֵן ח"ו לְבֵא, וְלֹא כֵן הוּא,
שְׁאַחַר הַגַּעַת סוֹף הַדְּבָר ח"ו שְׁיִגְמַר אֲזִי
יֵצֵא כַּח הַצְּדִיק וְאוֹחֲז בְּסוֹף הַדְּבָר שְׁלֹא
יָבוֹא כָּלָל, וְזֶהוּ וַיְדוּ דְּהֵינּוּ כַּחוּ 'אוֹחֲזָת
בְּעַקֵּב' דְּהֵינּוּ בְּסוֹף שֶׁל 'עָשׂוּ' הָרוּצָה
כְּמַעַט לְגַמַר הַדְּבָר, אֲזִי אוֹחֲז וְאִינּוּ

כשהאומות
רוצים להרע
לישראל
הצדיק מעורר
רחמים גדולים
ואינו מנח להו

מִנִּיחוּ, וְנִתְעוֹרַר רַחֲמִים גְּדוֹלִים עַל
יִשְׂרָאֵל אָמֵן: *

בני חיי ומוזני
צריך הצדיק
שיתן דעתו
עליהם שהם
צורך לעולם
ורק כך יכול
להשפיעם

וַיַּעֲתֵר יִצְחָק כּו'. נִרְאָה לְפָרַשׁ דְּהֵינּה
שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים, בְּנֵי חַיִּי וּמְזוֹנֵי,
צָרִיף אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא, שְׁיִתֵּן הַצְּדִיק אֶת
דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶם שְׁהֵם צָרִיף לְעוֹלָם, וְעַל יְדֵי
זֶה יוֹכַל הַצְּדִיק לְהַשְׁפִּיעַ אוֹתָם לְעוֹלָם,
אָבֵל אִם לֹא יִהְיֶה אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא
בְּלִתֵּי אִפְשָׁרֵי שְׁיִשְׁפְּעוּ לְעוֹלָם" * גַּם אִם
יִהְיֶה צְדִיק בְּכָל מַחְשְׁבוֹתָיו וּקְדָשָׁתוֹ לַה',
כִּי אִם שְׁצָרִיף הַצְּדִיק לִירַד קִצָּת
מִמְדַּרְגָּתוֹ לְחֻשָׁב עֲלֵיהֶם שְׁהֵם צָרִיכֵי
עוֹלָם, אֲזִי הֵם נִשְׁפָּעִים לְעוֹלָם ט". * וְזֶהוּ
שְׁאֲמַרו חז"ל (מו"ק כח). 'בְּנֵי חַיִּי וּמְזוֹנֵי
לְאוּ בְּזַכּוּתָא תִּלְיָא מִלִּתְתָא', * רָצָה לֹמַר
'לְאוּ בְּזַכּוּת' וְצָלִילוֹת שֶׁל אָדָם לְבַד
'תִּלְיָא מִלִּתְתָא', 'אֶלָּא בְּמִזְלָא' לְשׁוֹן 'יִזַּל

◆ ציונים ומקורות ◆

המידות על הכנסת ישראל, ואלולי זאת אל
יתהלל חכם בחכמתו וגבור בגבורתו לעשות
חיל ולאסוף הון, כי לא לנבונים עושר. טו. עיין
לעיל פר' וירא ד"ה ויען אברהם: ולזה נוכל
לומר טעם למה שאמרו חז"ל (בריות ה) 'כל
תפלה שאין בה פושעי ישראל אינה נשמעת',
וצריך לתת טעם לשבח על זה למה הוא כך. אך
על פי הדברים הנ"ל יבואר, דהיינו שהצדיק
כשהוא בדביקות גדול או בלתי אפשר לו
שיפסיק מדביקותו להשפיע לישראל, וכשיש
פושעי ישראל, דהיינו ש'פשע' במדרגות
'ישראל', אף שאינו רשע גמור, כי אם שפשע
באותה מדרגה הנקרא 'ישראל', אז הוא גורם
להפסיק הצדיק מדביקותו, וגורם בזה שמטה
הצדיק עצמו לצרכי העולם מה שהם צריכין
להשפיע להם, ואז תפלתו נשמעת עבורם לכל
צרכיהם, נמצא בכל תפילה צריך 'פושעי
ישראל' אחד למנין עשרה, כדי שיפעול את
ההשפעה בנטיית הצדיק.

יד. עיין זוה"ק ח"א קצה: 'כל עלמא וכל עובדוי
דעלמא לא אינון אלא ברעותא דלבא כד סליק
ברעותא דבר נש, זכאין אינון צדיקיא דאמשיכו
עובדין טבין לאוטבא לון ולכל עלמא'. וע"ע
מאור ושמש פר' כי תבוא ד"ה ויראה לומר:
'תכלית הבריאה הוטבעו אדניה שירידת
ההשפעה תהיה על ידי התעוררות התחתונים,
שמעוררים איתערותא דלעילא, ואלולי
הצדיקים שבכל דור ודור שעל ידי תורתם
ותפילתם וגודל תבערת תשוקתם להדבק
בבוראם הם מייחדים כל העולמות מתתא
לעילא ומעוררים על ידי זה איתערותא דלעילא
והשפעה לכל העולמות ולכל הברואים
ושימושך שפע בני חיי ומוזני על הכנסת ישראל,
היה העולם חוזר לתוהו ובוהו ח"ו, וגם
השכליות והרהורי תשובה שנופלים לתוך
מחשבתו של אדם לתת עצות בנפשו איך יוכל
לעבוד ה', הם באים גם כן על ידי התעוררות
הצדיקים, שממשיכין המוחין עילאין דרך

סֵפֶר
מֵאוֹר
עֵינַיִם

פרשת תולדות

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם כו'.
 פֶּרֶשׁ רַש"י יַעֲקֹב וְעֵשָׂו
 הָאֲמוּרִים בְּפֶרֶשׁה'. אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת
 יִצְחָק, פֶּרֶשׁ רַש"י שֶׁהָיוּ לִיצְנֵי הַדּוֹר
 אוֹמְרִים מֵאַבְימֶלֶךְ נִתְעַבְרָה שָׂרָה כו' א':
 הִנֵּה נוֹדַע מֵאֲמֵר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל ב' כָּל מְקוֹם
 שֶׁנֶּאֱמַר 'אֵלֶּה' פּוֹסֵל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים,
 וְ'אֵלֶּה' מוֹסִיף עַל הָרֵאשׁוֹנִים, וַי"ו מוֹסִיף
 עַל עֲנִיָּן רֵאשׁוֹן. וְלִהְבִּין אֵיךְ יִצְדָּק זֶה
 בְּנִדּוֹן דִּדְוֹן, הֲלֹא מְקַדֵּם בְּפֶרֶשׁה הַקּוֹדֶמֶת
 כְּתִיב (בראשית כה, יב) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת
 יִשְׁמַעֲאֵל כו', אִם כֵּן בְּכֹאן הָיוּ לִיה
 לְמִימַר אֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק כו' לְפִסֵּל אֶת
 הָרֵאשׁוֹנִים. גַּם לִהְבִּין אֵיךְ שֶׁיֵּךְ זֶה בְּכָל
 אָדָם, כִּי קִבְּלָנוּ מִפִּי סוֹפְרִים וּמִפִּי סְפָרִים
 שֶׁכָּל הַתּוֹרָה מְכַרְחַת לִהְיוֹת בְּכָל אָדָם
 וּבְכָל זְמַן:

אֵךְ דְּנוֹדַע כִּי 'הָאֲבוֹת הֵן הֵן הַמְרַפְכָּה'
 (בר"ר מז, ו), וּבְרָא פְרָעָא דְאַבוּהֵי,
 לְכֵן אֲנַחְנוּ נִקְרָאִים בְּחִינַת רַגְלִין
 מִהַמְרַפְכָּה עֲלֵינוּהָ כְּמֵאֲמַר 'שֵׁשׁ מֵאוֹת
 אֶלֶף רַגְלֵי' (במדבר יא, כא) ה'. וְהִנֵּה 'הָאֲב
 מִזְכָּה אֶת בְּנוֹ בְּנוֹי בְּחֻמְהָ בְּכַח' כו',
 וְזֹאת גַּם כֵּן נִחְלַת עֲבָדֵי ה' אֲנַחְנוּ עִם
 סְגָלָתוֹ אֲשֶׁר נִחְלָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים.
 וְהוּא, כִּי כְּתִיב בְּתוֹרַתְנוּ הַקְּדוֹשָׁה (דברים
 ו, ה) וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְאֵיךְ אֶפְשָׁר
 זֶה, הֲלֹא אֵין אָנוּ מְשִׁיגִים אוֹתוֹ יְתַבְרָךְ,
 לְכֵן הַנְּחִיל לָנוּ אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו
 הַשְּׁלוֹם מִדַּת אֲהַבָּה שֶׁנוֹכַל לְאַהֲב אוֹתוֹ
 יְתַבְרָךְ. וְכֵן כְּתִיב (שם, יג) 'אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ
 תִּירָא', וְלֹא הָיָה אֶפְשָׁר גַּם כֵּן, לְכֵן הַנְּחִיל
 לָנוּ יִצְחָק אָבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם מִדַּת
 הִירָאָה". וְכֵן כְּתִיב גַּם כֵּן (דברי הימים א

האבות
הקדושים
הנחילו
מידותיהם
לבני וע"ז
יכולים לבוא
לאהבה ויראה
ודעת

◆ ציונים ומקורות ◆

א. ע"י שכתב הכתוב 'יצחק בן אברהם' הוּזַקק
 לומר 'אברהם הוליד את יצחק'. לפי שהיו
 ליצני הדור אומרים מאבִּימֶלֶךְ נִתְעַבְרָה שָׂרָה,
 שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא
 נתעברה הימנו. מה עשה הקב"ה, צר קלִסְתֵּר
 פְּנֵיו שֶׁל יִצְחָק דוֹמָה לְאַבְרָהָם וְהַעֲדִידוּ הַכֹּל
 אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, וְזֶהוּ שֶׁכָּתַב כֹּאן 'יִצְחָק
 בֶּן אַבְרָהָם' הִיָּה, שֶׁהָרֵי עֲדוֹת יֵשׁ שֶׁאַבְרָהָם
 הוֹלִיד אֶת יִצְחָק". ב. בר"ר יב, ג. ג. עיין
 תולדות יַעֲקֹב יוֹסֵף פ'ר בְּרֵאשִׁית: 'מֵאַחַר
 שֶׁהַתּוֹרָה נִצְחֵי צִרִיךְ שִׁיָּהּ בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן,
 וּמִכָּל שֶׁכֵּן עֵתָה שְׁאִין מְקַדְשִׁין גַּם בֵּית דִּין עַל
 פִּי רֵאִיָּה וְכו', עַל כֵּן עֵתָה בִּאתִי בְּעֶזְרַת הַבּוֹרָא
 יִתְבָּרַךְ לְבֹאֵר אֵיךְ לֹא נִעְדַר שׁוֹם מִצְוָה א' מִכָּל

תרי"ג מצוות, כי אם שיהיה בכל אדם ובכל
 זמן, הן בדרך פשט או רמז או מוסר וכיוצא
 בזה'. וע"ע יושר דברי אמת אות לב: 'כמו
 שאומרים כל תלמידי הבעש"ט בשמו שכל
 התורה צריכה להימצא תמיד בכל זמן בדרך
 חכמה ושכל'. ד. עיין עירובין ע: ה. עיין
 ברית מנוחה דף כב. מאמר הנפש (רמ"ע מפאנו)
 ח"ז פי"ד. ו. עדויות פ"ב מ"ט: 'האב זוכה לכן
 בנוי ובכח ובעושר ובחכמה ובשנים' וכו'.
 ז. עיין זוה"ק ח"ג שב. 'אברהם ידע ליה
 לקודשא בריך הוא מיגו אספקלריא דיליה
 דאיהי מידת הגדולה מידת החסד' וכו'.
 ח. עיין זוה"ק שם: 'יצחק ידע ליה בדרגא
 דגבורה דאיקרי פחד יצחק ודחיל ליה לעלמין'.

כח, ט) 'דַּע אֶת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעַבְדֵהוּ', וְזֶהוּ הַנְּחִיל לָנוּ יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם שֶׁהוּא סוּד הַדַּעַת כְּנוּדַע בְּסִפְרֵי קְבָלָה^ט, שְׁנוּכַל לֵידַע אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ אִם נִרְצָה:

וְהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּשַׁעַת קְבַלְתָּ הַתּוֹרָה חָזַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶל בְּנֵי יִשְׂמָעֵאל שֶׁיִּקְבְּלוּ הַתּוֹרָה, אָמְרוּ מַה כְּתִיב בָּהּ, אָמַר לָהֶם 'לֹא תִנְאַף' (שמות כ, יג), אָמְרוּ לוֹ אִי הֵכִי לֹא בְּעֵינָא כּו', וְכֵן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ אָמְרוּ מַה כְּתִיב בָּהּ כּו' 'לֹא תִרְצַח' (שם) וְלֹא רָצוּ גַם כֵּן. נִמְצָא בְּיִשְׂמָעֵאל הָיָה בְּחִינַת נְאוּף, וְהוּא סוּד אֶהְבָּה הַנְּפוּלָה, כְּנוּדַע בְּסוּד הַשְּׁבִירָה שֶׁהָיָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹנֵה

בישמעאל היה בחי' אהבה נפולה אך בני' מעלים האהבה לאהבה עליונה ע"י הדעת

עוֹלָמוֹת וּמַחְרִיבֵינָם פְּדֵי שְׁיֵהִיָּה בְּחִירַת שְׂכָר וְעֲנִשֵׁי כְּמִבְּאָר אֶצְלָנוּ כְּמָה פְּעָמִים בְּאֲרִיכוֹתֵי. וְעַל כֵּן מְסִימַת הַפְּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת אֶצְלָ בְּנֵי יִשְׂמָעֵאל (בראשית כה, יח) 'עַל פְּנֵי כָל אָחִיו נָפַל', כִּי אֶצְלוֹ הוּא סוּד הָאֶהְבָּה הַנְּפוּלָה. וְלֹא כְּאֶלֶּה חֵלֶק ה' עִמּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּשׁ לָנוּ הַדַּעַת 'דַּע אֶת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעַבְדֵהוּ', צָרִיךְ שְׁנַעֲלָה בְּחִינַת הָאֶהְבָּה לְאֶהְבָּה הַעֲלִיּוֹנָה כְּמִבְּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר, וְכִמּוֹ שְׁאָמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב נִשְׁמָתוֹ בְּגִנְזֵי מְרוּמִים 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אַחֲתוֹ חֶסֶד הוּא' (ויקרא כ, יז) הֵינּוּ הָאֶהְבָּה הַנְּפוּלָה, וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ כְּמִבְּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר^י,

ציונים ומקורות

ששורש הרע בא ממאנין תבירין, והטוב בא מהאור הגדול, ואם לא היה כן, לא היה רק טוב בעולם ואז לא היה שכר ועונש, אך עתה שיש טוב ורע יש שכר ועונש, שכר לצדיקים ועונש לרשעים, שכר לצדיקים שע"י מעשיו הטובים הניצוצין הקדושים שירדו הם מעלין אותם מתוך הקליפות, ועונש לרשעים שהוריד ע"י מעשיו הרעים מאור הגדול אל הקליפות, והקליפה בעצמה היא רצועה של מלקות לייסר הרשע. יג. עיין להלן פר' שלח ד"ה אך הענין הוא: 'דנודע מהות הבחירה של טוב ורע הוא מצד שבירת הכלים שהיה הוא יתברך בונה עולמות ומחריבן שהוא סוד שבירת הכלים שהן העולמות הנו' ועל ידי זה נפלו מן המידות העליונות הקדושות בשבירה שנעשה תערובות טוב ורע ועל ידי זה נעשה בחירה לבחור אחד משני דרכים שירצה בכדי שיהא שכר ועונש' וכו' עיי"ש. וע"ע פר' מקץ ד"ה והנה כתיב. יד. עיין להלן פר' שלח ד"ה וכמו כן בכל: 'אם יבוא לו איזה אהבה רעה, יחשוב הלא זה נפלה מעולם האהבה הקדוש, ועל ידי זה יעבוד ה' באהבה בהתעוררות המידה בקרבו, ויתחיל לאהוב אהבה חזקה אותו יתברך, וע"כ נופל הרע והטוב נברר ונקשר בשורשו בעולם האהבה,

ט. עיין זוה"ק ח"ב יד: עץ חיים שער דרושי הצלם דרוש ב. וע"ע להלן פר' ויצא ד"ה אך דהנה נודע: 'נודע כי סוד יעקב הוא הדעת, כי בחינת יעקב ובחינת משה הן אחד, רק שזה מלגאו וזה מלבר, כי זה פנימית הדעת וזה חיצונית הדעת כנודע'. וע"ע שער הכוונות דרושי העמידה דרוש ב. י. עיין זוה"ק ח"ג קצב: 'קרא לסמאל ואתא קמיה ואמר ליה תבעי אורייתא דילי, אמר מה כתיב בה, אמר ליה 'לא תרצח', דליג קודשא בריך הוא לאתא דאצטריך, אמר ח"ו אורייתא דא דילך היא ודילך היא לא בעינא אורייתא דא וכו', קרא לרהב אמר ליה תבעי את אורייתא דילי, אמר ליה מה כתיב בה, דליג ליה ואמר 'לא תנאף', אמר ווי אי ירותא דא יחסין לי קודשא בריך הוא, ירותא בישא דיתעבר בה כל שולטני, דהא ברכתא דמיא נטילנא, ברכתא דנוני ימא דכתיב (בראשית א, כב) 'פרו ורבו' וגו', וכתיב (שם יז, כ) 'והפריתי אותו והרביתי אותו' וכו'. יא. עיין בר"ר ג, ז. קה"ר ג, יא. וע"ע עץ חיים שער הכללים פ"א, שער ההקדמות לט: יב. עיין עץ חיים שם פ"ב: 'ואם תאמר למה המאציל העליון וכו', התשובה, כי כוונת המאציל העליון היתה כדי שיהיה בחירה ורצון ביד האדם באשר שתהיה טוב ורע בעולם, מפני

וְכֵן בְּכָל הַמִּדּוֹת ט. וְזֶהוּ 'וְאֵלֶּה', הַיְיָו' שֶׁהוּא סוֹד הַדַּעַת ט שֶׁעַל יְדֵה מַעֲלָה הַמִּדּוֹת, וְאִזּוּ הוּא 'מוֹסִיף עַל עֲנִינֵי רֵאשׁוֹן', שְׁמוֹסִיף וּמְרַחֵב גְּבוּל הַקְּדוּשָׁה בְּהוֹצָאת הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשׁוֹת מִן הַקְּלִפָּה וּמַעֲלָה אוֹתָן:

וְהִנֵּה יֵשׁ אֲנָשֵׁי רָשָׁע וְשׁוֹטִים שְׂאוּמְרִים מֵהַ יַעֲשֶׂה שְׁהֵשֵׁם יִתְבַּרֵךְ נוֹתֵן לוֹ אֶהְבֶּה רָעָה, וְזֶהוּ נִקְרָא 'לִיצְנֵי הַדּוֹר' שְׂאוּמְרִים 'מֵאֲבֵי מֶלֶךְ' שֶׁהוּא הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ 'נִתְעַבְרָה שָׂרָה' הַגּוֹף נִקְרָא 'שָׂרָה' כַּנּוֹדַע מִמְדַּרְשׁ הַנֶּעְלָם, דְּהִינּוּ שְׁמֵאת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ בָּא הָאֶהְבֶּה רָעָה לְתוֹף הַגּוֹף כַּעֲבָר בְּכַטָּן הַמְּלָאָה וּמֵה נַעֲשֶׂה, 'מֵה עֲשֶׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא, צָר קְלִסְתָּר פְּנִי שֶׁל יִצְחָק' כּו', פִּי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּבוֹא אֱלֹו הָאֶהְבֶּה רָעָה חֵס וְשְׁלוֹם צָרִיף לְרַתַע וּלְהִזְדַּעֲזַע מְאֹד מֵהֵשֵׁם יִתְבַּרֵךְ, וְזֶהוּ 'צָר קְלִסְתָּר פְּנִי שֶׁל יִצְחָק' י, וְאִזּוּ 'דוּמָה לְאַבְרָהָם', רָצָה לוֹמַר הוּא מִתְחִיל לְדַמּוֹת הָאֶהְבֶּה זֶה לְאַהֲבָה הַעֲלִיּוֹנָה לְאֹמַר הֲלֹא זֶה נִפְלָה מִן הָאֶהְבֶּה הַעֲלִיּוֹנָה בְּחִינַת אַבְרָהָם ט:

כשכב לאדם
אהבה רעה
יודעו
מהש"ת
ויחשוב שנפלה
כוהאבה
העליונה

וְהִנֵּה יַעֲקֹב וְעֵשָׂו נִמְצָאִים בְּכָל אָדָם, כִּי כָל אָדָם הוּא מְעַרְב טוֹב וְרַע, וְהַטּוֹב נִקְרָא 'יַעֲקֹב' וְהַרַע נִקְרָא 'עֵשָׂו', וְזֶהוּ מֵה שְׁפָרַשׁ רַש"י 'וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת' כּו' יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הָאֲמוּרִים בַּפְּרָשָׁה, דְּהִינּוּ כְּשֶׁמְפָרֵשׁ הַטּוֹב מִן הַרַע וּמַעֲלָה אֶת הַטּוֹב כַּנ"ל, וְהִבֵּן:

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם וְגו'.
אֵיתָא בַּמְדַּרְשׁ (תַּנְחוּמָא תּוֹלְדוֹת ב)²
'זֶה שְׂאֹמֹר הַפְּתוּב (מִשְׁלֵי כג, כד) 'גִּיל יִגִּיל אָבִי צְדִיק', כְּשֶׁנּוֹלַד יִצְחָק נִתְעוֹרַר שְׂמִחָה בְּעוֹלָם, שְׁמַיִם וְאָרֶץ וּמְזֻלוֹת הָיוּ שְׂמִיחִים, שְׁנֵאמַר (יִרְמִיָה לג, כה) 'אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה' וְגו' וְאִין 'בְּרִיתִי' אֵלֶּא יִצְחָק שְׁנֵאמַר (בְּרַאשִׁית יז, כא) 'וְאֵת בְּרִיתִי אֲקִים אֶת יִצְחָק':

וְהִנֵּה לְהִבֵּן הָעֲנִינֵי נִקְדִים פְּסוּקֵי פְּרִשְׁת וַיִּרָא (שֵׁם יח, יב-טו) 'וְיִתְצַחֵק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לְאֹמַר אַחֲרַי בְּלִתי הִיְתָה לִי עֲדֻנָּה וְאֲדֹנִי זָקֵן. וַיֹּאמֶר ה' אֵל אַבְרָהָם לְמָה זֶה וְגו'. הִיפְלָא וְגו'. וַתִּכְחַשׁ שָׂרָה' וְגו'.

◆ צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת ◆

טו. ראה פרי עץ חיים שער הלולב פ"ג: י' חכמה, ה' בינה, ו' דעת כנודע'. יז. זוה"ק ח"א קיג: קכב: יח. ראה לעיל ד"ה אך דנודע: 'הנחיל לנו יצחק אבינו עליו השלום מידת היראה'. יט. שם: 'הנחיל לנו אברהם אבינו עליו השלום מידת האהבה'. כ. "אלה תולדות יצחק, זשה"כ גיל יגיל אבי צדיק ויולד חכם ישמח בו', כנגד מי אמרו שלמה, לא אמרו אלא כנגד יצחק, שבשעה שנולד יצחק היו הכל שמחים, שמים וארץ חמה ולבנה כוכבים ומזלות, ומפני מה היו שמחים, שאלמלא לא נברא יצחק לא היה העולם מתקיים, שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת' ואין 'בריתי' אלא יצחק שנאמר 'ואת בריתי אקים את יצחק'.

כמ"ש הבעל שם טוב נבג"מ על פסוק 'ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא' ו'גו' (ויקרא כ, יז), כי זה האהבה של העריות 'חסד הוא', מעולם החסד שהוא עולם האהבה האלהות היא נטולה, וצריך אתה לברור מן הרע ולקשרה אל השורש כנ"ל ולא למשוך אחר הרע שבתוכו'. טו. עיין להלן פר' מקץ ד"ה ולכן כתיב: 'צריך לאהוב את השם וליראה את השם ולפאר את השם ולנצח את היצר הרע והודיה להודות את השם והתקשרות ולהמליך את השם, ויש כנגדו אהבת תענוגים ויראה חיצונית והתפארות את עצמו לנצח את חבירו ולהודות את אשר חפץ והתקשרות בכל המידות הנ"ל, וזה אשר אמר הבעל שם טוב 'ואיש אשר יקח את אחותו' וכו' עיי"ש.

כל אדם מעורב
מטוב ורע
הנקראים יעקב
ועשו

סֵפֶר
עֲבוֹדַת
יִשְׂרָאֵל

פרשת תולדות

יצחק בדיבורו
לעשיו שיברכו,
רמז לשם
הוי"ה שישכים
לזאת

וְרַבְקָה אָמְרָה אֵל יַעֲקֹב בְּנֵה לִי אָמֵר
שְׁמַעְתִּי אֶת אָבִיךָ מִדְּבַר וְגו'
וְאֶבְרַכְכָּה לְפָנָי ה'. וּפְרַשׁ רַש"י 'בְּרִשׁוֹתוֹ
שְׂיִסְכִּים עַל יְדֵי עֵינַי שָׁם. וְהַעֲנִין נִפְלָא
כִּי לֹא מְצִינוּ לְעִיל בְּדַבְרֵי יִצְחָק שְׁאָמַר
'לְפָנָי ה'' רַק וְאֶבְרַכְכָּה לְפָנָי מוֹתִי.
וְנִרְאָה רְמִזוֹ הַדְּבָרִים שְׁאָמַר יִצְחָק לְעֵשׂו
'וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי צִידָה' וְחֲשַׁבּוּ
בְּמִסְוֵרָה ה' שְׁבַמְלַת 'צִידָה' לְיִתְרָה, צִיד
קָרִי, לְכֵן נִרְאָה כִּי יִצְחָק הִצְדִּיק רְמִזו
בְּדַבְרָיו לְשֵׁם הַוִּי"ה הַגְּנוּז, כִּי בְּמַלְת
'וְצוּדָה' ו"ה יִתְרִים כִּי הָיָה לוֹ לֹמֵר
'וְצֵד', וּבְמַלְת 'צִידָה' י"ה יִתְרִים, כִּי דִי
בְּאוֹתִיּוֹת 'צֵד' לְשֵׁם דְּבַר הַנְּצוּד, אֶלֶּא
שְׂרָמְזו לְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַקְּדוּשִׁים שֶׁהוּא
יִסְכִּים עַל יְדוֹ. וְרַבְקָה הִצְדִּיקָה לְגַדֵּל
חֻקְמִתָּהּ הַבִּינָה הַרְמִזו וְאָמְרָה בְּעִלְיָל
'שְׁמַעְתִּי אָבִיךָ מִדְּבַר וְאֶבְרַכְכָּה לְפָנָי ה''.
וְעֵינַי בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ (ח"א קמג.) בְּדִיבּוּר
הַמִּתְחִיל 'וַיִּתֵּן לָךְ מָה שֶׁפָּתַב בְּזֵה
הַפְּסוּק' וְנִרְאָה כְּכּוֹנֵנַת דְּבָרֵינוּ הַנִּל:

לְפָנָי, רַבִּי יוֹחֲנָן וְרִישׁ לְקִישׁ, חַד מְנַהוּן
אָמַר אִם לְקַרְבְּנֵךְ הַמְּצִיא לָךְ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׁנֵאמַר (בראשית כב, יג) 'וַיִּשָּׂא אֲבִרְהֵם
אֶת עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה אֵיל', לְמַאֲכָלֵךְ עַל
אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, וְאוֹחֲרָנָא אָמַר אִם
לְזוּוּגָךְ הַמְּצִיא לָךְ דְּכַתִּיב (שם כד, יב)
'הַקְּרָה' וְגו':

יצחק רמז
בדיבורו שאף
מידת הגבורה
מסכמת
לברכות

הַנֵּה אֵף עַל פִּי שְׂיִצְחָק לֹא יָדַע עַל בְּרִיו
שְׁזֵה הוּא יַעֲקֹב בְּנוֹ, עִם כָּל זֶה יִצְאֻ
הַדְּבָרִים מִפִּיו בְּרוּחַ הַקְּדוּשׁ כְּאִלוֹ יוֹדַע,
כְּדַבְרֵי הַמְּדַרְשׁ הַנִּל מָה זֶה מִהֲרַת לְמַצֵּא
הַבְּרִכוֹת. רְמִזוּ בְּדַבְרֵיהֶם, 'אָבִיךָ נִתְבָּרַךְ
בֶּן ע"ה שָׁנִים' ע"ה גִּימַטְרִיא 'כֶּהֱן' וְהוּא
מִסְטֵרָא דְחֶסֶד וּמִשָּׁם בָּאוּ אֱלֹו הַבְּרִכוֹת,
אֲבָל עַדִּין אֵינּוּ יוֹדַע אִם הַסְּכִימוּ
הַגְּבוּרוֹת, וְאַתָּה בֶּן ס"ג שָׁנִים רְמִזו לְשֵׁם
ס"ג שֶׁהוּא בְּאַמָּא, וְנִרְאָה שֶׁהַגְּבוּרוֹת
מִסְכִּימִים לְבִרְכָתְךָ, וְזֵה שְׁתַּמָּה עֲלֵו
מִהִיכֵן זָכָה לְכָךְ. וְהַשִּׁיב לוֹ יַעֲקֹב בְּדַרְךְ
עֲנוּה פְּדִרְכֵי יִשְׂרָאִים הַמְּקַטְיִנִים אֶת עֲצָמָם
וְתוֹלִין בְּזִכּוֹת אַחֲרֵים וְאָמַר 'כִּי הַקְּרָה ה'
אֶלְהִיךָ', כְּלוֹמֵר בְּזִכּוֹתֵךְ שְׁאַתָּה הוּא
הַעוֹבֵד ה' וּמִנְחִיל טוֹבָה לְפָנָי:

וַיֹּאמֶר מָה זֶה מִהֲרַת לְמַצֵּא בְּנִי. אֵיטָא
בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (סה, יט) 'מִהֲרַת
לְמַצֵּא אֶת הַבְּרָכָה בְּנִי, אָבִיךָ נִתְבָּרַךְ בֶּן
שִׁבְעִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים וְאַתָּה בֶּן שָׁשִׁים
וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים, וַיֹּאמֶר כִּי הַקְּרָה ה' אֶלְהִיךָ

אכילה
בקדושה
שמתחזק על
ידה בתורה, יש
לה מעלה יותר
מן הקרבנות

וְרִמְזו עוֹד 'אִם לְקַרְבְּנֵךְ הַמְּצִיא, לְמַאֲכָלֵךְ
עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה'. כִּי יָדַע יַעֲקֹב
קְדֻשַׁת אָבִיו שְׁאוּכָל בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה
וְעוֹשֶׂה יְחוּדִים נִפְלָאִים עַל יְדֵי אֲכִילָתוֹ,

ציונים ומקורות

אלא דא רזא עלאה דמהימנותא, דאלין אתוון
אינון רזי דמהימנותא ה' לעילא ו' באמצעיתא ה'
לבתר ובגין כך אמר הוה גביר לאחיך לשלטאה

א. ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני
הארץ, הא מלעילא ומתתא בחבורא חדא וכו',
הוה גביר לאחיך, הוה ולא אמר היה או תהיה,

וּרְמֵזוּ כַּאֲשֶׁר כָּבַר אֲמֵרֵנוּי מַה שְּׂאֲמָרוּ
 בְּגִמְרָא (ברכות נה.) 'שִׁלְחָנוּ שֶׁל אָדָם
 בְּמָקוֹם מְזִבַּח', וְאֲנַחְנוּ מוֹסִיפִים
 וּמַגְדִּילִים גְּדֻלַּת הַשִּׁלְחָן בְּקַל וּחֹמֶר מַה
 מְזִבַּח שְׂלֵא הָיָה אֶלָּא אֲדָמָה וְעֵצִים,
 הַמִּקְרִיב עָלָיו קֶרְבָּן יַחֲשֵׁב אִשָּׁה רִיחַ
 נִיחֻחַ לָהּ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה הָאוֹכֵל
 בְּקִדְשָׁהּ וּבִטְהָרָה וְעַל יָדֵי אֲכִילָתוֹ מִתְחַזֵּק
 לְעֵסֶק בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוּדָה אֵינּוּ דִין שְׂיִכְפֹּר
 עָלָיו הַשִּׁלְחָן. וְכֵן דַּעַת אוֹחֲרָנָא שְׂאֲמַר
 'אִם לְזוּוּגְדָּה, וְהֵבֵן:

ההשפעות
 לעשויו הם
 ממתנת חנים
 כשא"כ
 ההשפעות
 ליעקב
 באמצעות
 מעשיו
 ועבודתו

וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹהִים. בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (סו, ג)
 'יתן לה ברכות ויתן לה כבישהון,
 יתן לה של אביה ושל אחיה. רבי אחא
 אמר יתן לה ויתן לה אלהותו עד כאן
 לשונו. הנה רש"י פירש 'ויתן לה
 האלהים, בדין. אם ראוי לה יתן לה ואם
 לאו לא יתן לה, אבל לעשו אמר
 'משמני הארץ יהיה מושבך' (בראשית כז,
 לט) בין צדיק ובין רשע יתן לה עין
 שם. ובאור הענין, כי עשו הרשע צריך
 למתנת חנם וחסד דלעלא, כי לוילי
 יברכהו בהשפעה מדה במדה לא יחיה
 אפלו שעה אחת כי מעשה זר מעשהו,
 ולכן כדי שיהיה לו קיום בעולם צריך
 להמשיך עליו השפעת חסד חנם בין
 צדיק בין רשע, מה שאין כן יעקב אבינו
 עליו השלום שהוא נגד עמוּדָא
 דאמצעיתא ועולם הקוין, לכן ההשפעה

עוֹבֶרֶת עָלָיו עַל יָדֵי עֲבוּדָתוֹ כְּמוֹ שְׂכַתוֹב
 (דברים יא, ג) 'וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ
 וְנִתְתִּי מִטֵּר' וְכֵן לְהַפָּךְ:

ההשפעה
 לישראל היא
 בהסכמת מידת
 הדין

נִמְצָא כְּשִׁמְשָׁפִיעַ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 טוֹבָה עַל יִשְׂרָאֵל הוּא בְּהַסְכַּמַּת
 מִדַּת הַדִּין כִּי הֵם בְּמִשְׁפָּט מְקַבְּלִים
 שְׂכָרָם, וְכֵן נֶאֱמַר 'וְהֵם בְּזֵרוּעַ בָּאֵי עֲדִידָי',
 כִּי הַצְּדִיקִים נִקְרָאִים בְּעַלֵּי זְרוּעַ לְהַמְשִׁיךְ
 הַחֶסֶד עַל יָדֵי מַעֲשֵׂיהֶם. וְהֵנָּה בְּכָל
 הַהֲשָׁפָעָה הַגָּם שְׂבָאָה דְרַךְ קוּיִן עִם כָּל
 זֶה גְּנוּז בּוֹ הַטַּל הָעֲלִיּוֹן. וְזֶה שְׂרָמְזוֹ
 בְּמִדְרַשׁ (שם, א) בְּפִסּוּק הַזֶּה הִדָּא הוּא
 דְכִתִּיב (איוב כט, יט) 'וְטַל יִלִּין בְּקִצְרֵי' כִּי
 הַטַּל דְּבִדּוּלְחָא נִמְשָׁךְ בְּמִדָּה הַנִּקְרָאת
 קִצִּיר וּבִסְפָרֵי קְבֻלָּהִי נִקְרָא זְעִיר אֲנִפִּין
 שֶׁהוּא בְּעַל שְׂשָׁה קְצוּוֹת:

ברכת יצחק
 ליעקב
 שתסכים מידת
 הגבורה
 להשפעה

וְזֶה שְׂבִרְכוּ 'יתן לה כבישהון' דְּהֵינּוּ שְׂעַל
 יָדֵי מַעֲשָׂיָךְ יִכְבְּשׁוּ הַחֲסִדִּים אֶת
 הַגְּבוּרוֹת כִּי הַחֲסִדִּים בְּסוּד דְּכוּרָא וּמִדְרַךְ
 הָאִישׁ לְכַבֵּשׁ, וְזֶה 'יתן לה של אביה'
 דְּהֵינּוּ יִצְחָק שֶׁהוּא הַגְּבוּרָה יִסְכִּים עִמָּךְ
 לְהַשְׁפָּעָה. וְגַם 'של אחיה', הֵם עוֹלָמוֹת
 הַחִיצוֹנִים יִסְכִּימוּ לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה:

ברכת יצחק
 ליעקב שהיה
 מושל בארץ
 ויבטל גזרות
 ה'

וְהוֹסִיף רַבִּי אַחָא 'יתן לה ויתן לה
 אֶלְהוּתוֹ', פְּרוּשׁ שְׂבִרְכוּ שְׂיִהִיָּה
 מוֹשֵׁל בְּאַרְצָא כְּמוֹ אֱלֹהִים בְּשָׂמִים כְּמוֹ
 שְׂאֲמָרוּ (מועד קטן טז:) 'מִי מוֹשֵׁל בִּי צְדִיק,
 שְׂאֲנִי גּוֹזֵר וְהוּא מְבַטְלָהּ, וְכֵן כְּתוּב
 (בראשית לג, כ) 'וַיִּקְרָא לְיַעֲקֹב אֵל', וּמִדְרַשׁ
 חַז"ל יְדוּע"ה:

◆ ציונים ומקורות ◆

מנין שקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב אל,
 שנאמר (בראשית לג, כ) 'ויקרא לו אל אלהי
 ישראל', דאי סלקא דעתך למזבח קרא ליה יעקב
 אל, ויקרא לו יעקב מיבעי ליה, אלא ויקרא לו
 ליעקב אל, ומי קראו אל אלהי ישראל.

עלייהו ולרדאה לון, וכו'. ב. במסכת אבות פ"ג
 מ"ד בד"ה ומביא התנא הפסוק. ג. פייט למוסף
 דר"ה ועיין ברכות יז: תוד"ה והם ניזונין. ד. עיין
 ע"ח שער ה' פ"ה, פרי עץ חיים שער המלך פ"ב.
 ה. מגילה יח: 'ואמר רבי אחא אמר רבי אלעזר

ספר
קדושת
לוי

פרשת תולדות

אצל האבות
הק' לא נתייחס
בנם אחריהם
רק אם היה
צדיק

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם
הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. הַכֶּלֶל, כְּתִיב
בַּתּוֹרָה (בראשית כא, יב) 'כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא
לְךָ זֶרַע', אֵף עַל פִּי שְׁגִם יִשְׁמַעְאֵל נוֹלַד
מֵאַבְרָהָם אֵף עַל פִּי כֵן הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
הָאֲבוֹת הָיָה אִם בָּנוּ יְהִיָּה צְדִיק יְהִיָּה
נִקְרָא זֶרַעוּ וְאִם לֹא אֵינוּ נִקְרָא זֶרַעוֹ. אֵף
מִהָאֲבוֹת וְאֵילֶךְ אֵינוּ כֵן, רַק אֲב הַמּוֹלִיד
בֵּן, הַבֵּן הוּא זֶרַע הָאָב, וְאֵין צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת
שׁוֹם פְּעֻלָּה שְׂיִהְיֶה נִקְרָא זֶרַע הָאָב. אֲבָל
אֵצֶל הָאֲבוֹת הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת שְׁלָהֶם לֹא הָיָה
בֵּן, רַק אִם יְהִיָּה צְדִיק יְהִיָּה נִקְרָא זֶרַע
הָאָב, וְאִם לֹא אֵינוּ נִקְרָא זֶרַע הָאָב.

וְנִמְצָא הַבֵּן צְרִיךְ לַעֲשׂוֹת פְּעֻלָּה שְׂיִהְיֶה
נִקְרָא זֶרַע הָאָב, דְּהֵינּוּ שְׂיִהְיֶה צְדִיק.
וְתוֹלְדָה' הִיא לְשׁוֹן פְּעֻלָּה. וְזֶהוּ הַרְמֵז
בְּפִסּוֹק, 'וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק' פְּרוֹשׁ יִצְחָק
עָשָׂה פְּעֻלָּה שְׂיִהְיֶה נִקְרָא 'בֶּן אַבְרָהָם' זֶרַע
אַבְרָהָם. וְהַבֵּן:

אוּ יבאר, עַל פִּי מֵאֲמַר הָאֲרִיז"ל 'כִּי
בִיִּצְחָק' (בראשית כא, יב) כִּי
יִצְחָק הָיָה מְסֻטָּרָא דְנוֹקְבָא כְּמֵאֲמַר
הַכְּתוּב (שם יח, י) 'וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ'
אֲבָל אַחַר כֵּן בָּא אֵלָיו נְשֻׁמָּה מֵאַבְרָהָם
מְסֻטָּרָא דְדְכוּרָא וְאִזּוּ הָיָה לוֹ חַיִּים, וְזֶהוּ

נשמת יצחק
היתה בעלמא
דנוקבא ואח"כ
קיבל נשמה
מיאברהם
מעלמא
דדכורא ואז
היו לו חיים

ציונים ומקורות

בפרשת וירא (ח"א קג), על פסוק 'והנה בן לשרה
אשתך' דהוה אתי מסטרא דנוקבא וכו'. לכן מת
חבוקק והחיהו אלישע, ויצחק נעקד ופרחה
נשמתו ממנו כמ"ש רז"ל וכו', שרוחא דנוקבא
שניתן בדכורא ונתעלה ונהפך לזכר הוא יותר
מעולה מן רוחא דדכורא שניתן בנוקבא וירד
ממדרגתו ונעשה נקבה. והנה יצחק הוא
המעולה שבהם, וזהו סוד 'והנה בן לשרה
אשתך' וכו', והוא משרה אשתך שהיא הנקבה
וניתן לאברהם ונעשה זכר כמזהו, ולזה לא אמר
והנה בן ניתן לשרה אשתך, כי אדרבה היא
נתנה בן זה לאברהם ונעשה זכר. ולהיות כי
הוא בחינת 'הבל' הנשיקין דנוקבא דרגא
דמותא, לכן בהיותו בן ל"ז שנה כמנין 'הבל'
נגמר חיותו ונגזר עליו העקידה והיה מוכרח
למות, אבל כיון שנהפך ונעשה זכר שהוא עולם
החיים לכן לא מת לגמרי, אבל פרחא נשמתו
ממנו כשלקח אברהם את המאכלת לשוחטו
כמ"ש ז"ל וחזרה אח"כ נשמתו בתוכו כנודע.

א. עיין נדרים לא. 'שאיני נהנה לזרע אברהם
אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים. והאיכא
ישמעאל, כי ביצחק יקרא לך זרע' כתיב
(בראשית כא, יב). והאיכא עשיו, 'ביצחק' ולא כל
יצחק. ב. עיין רש"י בראשית ו, ט: 'שעיקר
תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים'. ובגור
אריה שם: 'ומה שהמעשים טובים נקראו
'תולדות', דכתיב (ישעיה ג, י), 'אמרו לצדיק כי
טוב כי פרי מעלליהם יאכלו', שהמעשים הם
פרי שמוליד האדם. ג. ספר הליקוטים פר' חיי
שרה ד"ה מה' יצא. וע"ע שער הפסוקים פר'
וירא סי' כא. ד. עיין שער הפסוקים שם:
'ותהר ותלד שרה לאברהם בן' (בראשית כא, ב)
וגו'. הנה בכתוב הזה ראיתי לבאר דרוש גדול
בענין בחי' אנשים שנשמותיהם נמשכות מן
הנקבה. וכמו שמצינו בענין חבוקק הנביא בריש
פרשת בשלח (וזה"ק ח"ב מד:), וז"ל 'דהוה אתי
מסטרא דנוקבא, ובגין דא מותא אתקשרת
לרגלוי' וכו'. גם מצינו בענין יצחק שאמרו

הַמְבֹאָר בַּמְדַּרְשׁ מֵהֵיכָן בָּא, חֵד אָמַר
מֵהַר הַמּוֹרִיָּה, 'פִּי בָרַךְ אֶבְרָכְךָ וְהִרְבֵּה
אֲרֵבָה אֶת זְרַעְךָ' (שם כב, יז), וְנִמְצָא כְּלוּל
אוֹתוֹ בְּאַבְרָהָם, וְחֵד אָמַר 'כִּי בִי־צַחַק
יִקְרָא לְךָ זְרַע' כּו' שְׁכָלוּל אוֹתוֹ בְּאַבְרָהָם,
עֵינַי שָׁמַי:

וְזוֹהוּ הַרְמֵז 'וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן
אַבְרָהָם', כְּלוּמַר מִנֵּיין בָּא זֶה
שִׁיחָה לְיִצְחָק תּוֹלְדָה, הֵלֵא יִצְחָק לֹא
הָיָה לוֹ חַיִּים כְּנִל, וְעַל זֶה אָמַר 'אַבְרָהָם

ע"י שקיבל
יצחק נשמה
מאברהם יכל
להוליד

הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, שֶׁהִגִּיעַ לוֹ נִשְׁמָה
מֵאַבְרָהָם, מִסְטָרָא דְדִכּוּרָא':

נִרְאֶה יוֹתֵר, דְּהִפְלֵל הוּא דִּי־צַחַק הוּא
מִדַּת הַיְרָאָה^ט, דְּהֵינּוּ לְהִיּוֹת כָּל
אִישׁ יִשְׂרָאֵל יֵרָא אֶת ה' הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא
יִרְאֵת הָרוּמָמוֹת שֶׁהוּא 'סוּר מֵרַע'^ט. וְהֵנָּה
הַיְרָאָה הִיא מִדַּת צְמָצוּם'. וְהֵנָּה יֵשׁ עוֹד
בְּחִינּוֹת, שְׁאָדָם הוּא כְּטַל בְּמִצִּיאוֹת וְאֵינּוּ
חוֹשֵׁב כְּלָל עַל עֲצָמוֹתוֹ^{יא}, וְאָז יֵשׁ לוֹ

יצחק הוא
מידת היראה
שהוא בטל
במציאות ועי"ז
כא להתלהבות
ואהבת ה'
וכושלים בזה
מידת אברהם
שהיא אהבה

◆ ציונים ומקורות ◆

יצחק ודחיל ליה לעלמין'. ט. עיין זוה"ק ח"ג
קכב: 'יראה, ודא איהי על רישיה דבר נש, ומינה
ייעול דחילו ללבא דבר נש למידחל מקודשא
בריך הוא, ולנטרא גרמיה דלא יעבר על פיקודין
דלא תעשה'. וע"ע תיקו"ז עח. י. עיין דגל
מחנה אפרים פר' שמות ד"ה ויהי כי יראו: 'ענין
היראה הוא שמגביל לחכמה, על דרך משל
בחכמה לבד בלי יראה יכול לעשות כל הרשעות
ול להיות ח"ו 'חכמים להרע' (ירמיה ד, כב), אך על
ידי היראה נעשה גבול לחכמה שלא יכניס
חכמתו בדבר זר רק בתורה ועבודה, נמצא
היראה עושה גבול וכלי להחכמה שלא תתפשט
יותר מדאי. וכן הוא בכל העולמות' וכו' עיי"ש.
וע"ע מאור עינים פר' תולדות ד"ה וכן באדם.
יא. עיין להלן פר' עקב ד"ה הנה מתחילה: 'נקדים
ענין הידוע שיש ב' בחינות יראה. בחינת יראה
עילאה, ובחינת יראה תתאה. בחינת יראה
תתאה, הוא בחינת יראת חטא וכו', שמתירא
מפני החטא מחמת שהוא נגד רצון ה' דאינו
רוצה להיות נכרת ונבדל מה', רק חפצו ורצונו
להתקרב לה', ושורש בחינת יראה זה נובע
ממקור התבוננותו והסתכלותו בגדולת הבורא
ברוך הוא איך שהוא עיקרא ושרשא דכל עלמין
וסובב וממלא כל עלמין וכל העולמות ונשמות
ומלאכים ושרפים ואופנים וחיות הקודש הם
כאיין וכאפס נגדו וכל קיומם הוא רק מאור וחיות
הנשפע להם מהבורא ברוך הוא בכל עת ורגע
כאמור 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה

ה. עיין בר"ר ס, י: 'ויען לבן ובתואל ויאמרו מה'
יצא הדבר' (בראשית כד, ג) מהיכן יצא, רבי יהושע
בר נחמיה בשם ר' חנינא בר יצחק מהר המוריה
יצא, ורבנן אמרי מהיכן יצא 'ותהי אשה לבן
אדוניך כאשר דיבר ה'" (שם, נא). ו. עיין ספר
הליקוטים שם: 'אמרו ז"ל 'מהיכן יצא הדבר,
מהר המוריה יצא' וכו'. והכוונה היא, לפי
שיצחק היה מסטרא דנוקבא כנוצר בזוהר,
ולפיכך לא היה לו זיווג כי הוא עצמו נוקבא,
ועוד דמיתה קשורה בו וכו', ומהיכן בא לו זיווג,
מהר המוריה, כי אז יצאה נשמתו וחזרה בעיבור
אחר. ורבי אומר מן 'ותהי אשה לבן אדוניך'
(בראשית כד, נא). כי עד עתה להיותו מסטרא
דנוקבא, לא הוזכר בו אלא 'והנה בן לשרה
אשתך', וכן 'ולשרה בן' (שם יח, יד). לפי שהיה
מסטרהא, ועכשיו חזר להיות בן לאברהם. וז"ש
'ותהי אשה לבן אדוניך', כי עכשיו נהפך להיות
מסטרא דדכורא'. ז. ע"ע אור החיים: 'כוונת
הכתוב היא על זה הדרך 'ואלה תולדות יצחק'
פירוש האמורים בסוף הפרשה וכיון שזכר בניו
של יצחק, וכבר קדם לנו כי יצחק כשנולד לא
היה במדרגה שיוליד, כי בא מסטרא דנוקבא
וכו', אם כן מנין לו תולדות, לזה גמר אומר
'אברהם הוליד את יצחק', פי' הפעיל כח הלידה
ביצחק שהמשיך אליו נפש שהיא במדרגת
המוליד, וזה היה באמצעות העקידה כמו
שכתבנו' (בראשית כב, ט). ח. עיין זוה"ק ח"ג שב.
'יצחק ידע ליה בדרגא דגבורה דאיקרי פחד

התלהבות להבורא עולם ויש לו אהבת הבורא ברוך הוא, וזהו גם פן מדת יצחק מה שאינו חושב כלל את עצמו, אף על פי שמדת אהבה היא מדת אברהם^י, אף על פי כן זה שאינו חושב על עצמו כלל היא מדת יצחק, ונמצא יצחק במדתו משלים מדת אברהם כנ"ל, ואז על ידי אהבה שיש לו להבורא ברוך הוא יחשב שהוא דבוק לה'. וזהו הרמז בפסוק ואלה תולדות יצחק בן אברהם שיצחק השלים מדתו של אברהם אביו. ודוק:

או יבאר ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם אברהם הוליד את יצחק. דהנה יש לדקדק, דהנה ליה למכתב 'ילד את יצחק', מהו 'הוליד' לשון הפעיל, שמשמעו שפעלת אברהם היתה שיצחק יהא יכול להוליד:

מלשון הפסוק משמע שאברהם פעל שיצחק יוכל להוליד

אף נראה פונת הפתוב, דהנה ידועי^י שאברהם אבינו עליו השלום עבד להבורא ברוך הוא במדת אהבה, ויצחק עבד להבורא ברוך הוא במדת אהבה, ויעקב אבינו עליו השלום במדת התפארת והוא עמודא דאמצעיתא כלול מתרין מדות חסד וגבורה^י:

וזהו פונת הפתוב ואלה תולדות יצחק בן אברהם, פרוש מחמת שיצחק היה 'בן אברהם' שעבד להבורא ברוך הוא במדת החסד, זהו גרם לו שיעמד לו תולדות, שיצא יעקב כלול מתרי מדות, וזהו 'אברהם הוליד את יצחק', אברהם גרם שיצחק יעמיד תולדות כלול מתרין מדות:

ויעתר יצחק לה' לנבח אשתו^י. נראה דהנה דכר הוא הפך נוקבא, זה משפיע וזו מקבל^י. אמנם היכן הם

אברהם עבד ה' באהבה יצחק בראה ויעקב בתפארת הכלולה משניהם

ע"י שיצחק היה בן אברהם שעבד במדת החסד ע"י ילד את יעקב הכלול מב' המדות

איש ואשה הם משפיע ומקבל וכשהם עקרים אינם דבר והיפוכו בשלימות

◆ ציונים ומקורות ◆

בראשית' ובהעדר רגע אחד האור והחיות חס ושלום היה כולם כלא היה, ומהסתכלות והתבוננות זאת מסתעף להיות מסתכל על שפלות עצמותו ופחותית ערכו להיות ממאריה דחושבנא איך שהוא רחוק מה'. וכאשר ידע איניש בנפשו אז הוא נבזה ונמאס בעיניו בתכלית ומזה תיפול עליו אימה ויראה שלא לעבור על רצונו ח"ו, וזהו הנקרא יראה תתאה, שהוא יראת חטא. אמנם בחינת יראה עילאה, הוא למעלה ממדרגה זו, כי בחינת יראה עילאה הוא בחינת ביטול במציאות מפני רוממות ה' והדר גאונו על ידי התבוננות והסתכלותו בעצמות הבורא ברוך הוא איך שהוא אין סוף פשוט בתכלית הפשוטות לית מחשבה תפיסא ביה ולא דאית ליה מכל אינון מידות כלל וכו', והוא למעלה מעלה מהשתלשלות העולמות, כי אין ערוך אליו כנ"ל. ועל ידי העמקת דעתו בהסתכלות זה בעיון הדק היטב הוא בטל

במציאות בתכלית ולא מרגיש עצמותו כלל וכו', והוא הנקרא בחינת יראה עילאה. יב. זוה"ק ח"א פה. יג. זוה"ק ח"ג שב. 'אברהם ידע ליה לקודשא בריך הוא מיגו אספקלריא דיליה דאיהי מידת הגדולה מידת החסד וכו', יצחק ידע ליה בדרגא דגבורה דאיקרי 'פחד יצחק' (בראשית לא, מב), ודחיל ליה לעלמין, יעקב ידע ליה מיגו דרגא דתפארת דאיהו כליל מחסד ופחד ואיקרי אמת ואחיד בה'. יד. עיין זוה"ק ח"ג רנו. 'עמודא דאמצעיתא כליל תרוייהו, ובגין דא אתקרי שמים, כליל אש ומים, אש דגבורה, ומים דחסד'. וע"ע תיקוני זו"ח פ. 'תפארת ה' כליל כולא, ובגין דא אתמר ביעקב (בראשית כח, יג), 'והנה ה' ניצב עליו', דאיהו עמודא אמצעיתא'. טו. ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו'. טז. עיין תיקו"ז פט. פרדס רימונים שער מהות והנהגה פ"ו.

סֵפֶר
זאת
זְכָרוֹן

פְּרִשְׁת תּוֹלְדוֹת

בְּעֵקֶדָה רָצָה אַבְרָהָם עַל כָּל פָּנִים לַעֲשׂוֹת מוֹם בְּיִצְחָק, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּ עַל וְאֵל תַּעֲשׂ לֹא מְאוּמָה (בראשית כב, יב), וְזֶה מְגִדֵּל הָאֱהָבָה וְתִבְעָרָה שֶׁהִיָּה בּוֹעֵר בְּלִבּוֹ. וְכֵן רְאִיתִי מְגִדוֹל אֶחָד חֹסֵד שֶׁפָּשַׁט יָדוֹ לְנֵר וְכוּה אֶת אֶצְבָּעוֹ, כְּדֵי לְכַבּוֹת מְעַט לְאֱהָבָתוֹ לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהִיָּה בּוֹעֵר בְּלִבּוֹ. וְלֹא הָיָה לְהִתְאַפֵּק אֶלָּא מִפְּנֵי יִעֲקֹב שֶׁצָּרִיף לְהוֹלִיד מִמֶּנּוּ¹:

פְּרִשְׁנוּ עַל פֶּסוּק (שם כז, א) וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק. פִּרּוֹשׁ שֶׁל הַשֹּׁפָר אֲזָרָה!² וּבִזְזָה יֵשׁ לְפָרֵשׁ הַסִּיּוּם שֶׁל הַפֶּסוּק, שֶׁעַל יְדֵי זֶה שֶׁנִּמְתָּקִים כָּל הַדִּינִין יָבֵא חֶסֶד

לְפָרִשְׁת תּוֹלְדוֹת. וְאֵלָּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם (בראשית כה, יט)³. הוּא יִעֲקֹב, שֶׁהוּא הַתּוֹלְדָה שֶׁל יִצְחָק, שֶׁהִרְשָׁע בֶּן צְדִיק אֵינוֹ נִקְרָא תּוֹלְדָה שֶׁל הַצְּדִיק, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּ⁴ מָה בְּרִי וּמָה בַר בְּטָנִי (משלי לא, ב), הַתּוֹלְדָה הוּא יִעֲקֹב גֵּרָם שֶׁאַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק, שְׁלוּלִי הוּא לֹא הָיָה נֹצֵל אַבְרָהָם, כִּי־דוּעַי לְבֵית יִעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם (ישעיה כט, כב):

וְהִנֵּה גַם זֶה פִּרְשָׁנוּ, לֹא הָיָה אַבְרָהָם רְאוּי לְנֹצֵל מֵעֲצָמוֹ, כִּי אִם שֶׁהִיָּה אַבְרָהָם מִתְאַוֶּה לְשָׂרֵף עַל קִדְשַׁת הַשֵּׁם מְגִדֵּל הָאֱהָבָה שֶׁהִיָּה בּוֹעֵר בְּלִבּוֹ, וְאִם כֵּן הָיָה רְאוּי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, וְכִמוֹ שֶׁגַם

רשע בן צדיק אינו נקרא תולדה של הצדיק

אברהם נתאוה לישרף על קידוש ה', והקב"ה הצילו כדי שיוצא מכונו יעקב

כשהדינים נמתקים נשפע חסד גדול, ועי"ז חוזרים בתשובה ונעשה היצה"ר טוב

◆ ציונים ומקורות ◆

א' אל תעש לו מאומה, אל תעש בו מום. וע"ע בר"ר נו, ז. ה. ע"ע שפת אמת פר' תולדות תרמ"א ד"ה במדרש: 'במדרש בית יעקב אשר פדה את אברהם' כו'. וכי לא הי' אברהם אע"ה כדאי להנצל בזכות עצמו, ויתכן לומר כי אאע"ה באהבת הבורא ית' היה משתוקק להשרף ע"ד כבוד שמו, והי' לו מזה יותר תענוג מהיותו ניצל, ואין זה חידוש, כאשר חכמים הגידו (אבות פ"ד מ"ז) 'יפה שעה א' בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב, ויפה כו' מכל חיי עוה"ז, רק החומר מעכב, אבל אברהם שנאמר עליו (ישעיה מא, ח) 'אברהם אוהבי', בלי ספק הי' משתוקק לזה יותר מכל ימי היותו על האדמה, רק כדי שיבוא ממנו יעקב, בעבור זה עצמו הי' רצון אאע"ה ג"כ להנצל, וזה ל'בית יעקב אשר פדה' כו'. ו. וידי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות ויקרא את עשיו בנו הגדול ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני'. ז. שער ה': 'ואחר שידעת זה צריך אני להודיעך

א. 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק'. ב. עיין רש"י שם: 'מה זאת עשית והגדת שאתה בני ולא בן אביך, הכל יודעין שאביך צדיק גמור היה, ואם אתה רשע יאמרו אמו גרמה לו'. ג. ראה בר"ר סג, ב: 'אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכות של יעקב, משל לאחד שהיה לו דין לפני השלטון ויצא דינו מלפני השלטון לישרף, וצפה אותו השלטון באסטרולוגיאה שלו שהוא עתיד להוליד בת והיא נישאת למלך, אמר כדאי הוא להנצל בזכות בתו שהוא עתיד להוליד והיא נישאת למלך, כך אברהם יצא דינו מלפני נמרוד לישרף, וצפה הקדוש ברוך הוא שיעקב עתיד לעמוד ממנו, אמר כדאי הוא אברהם להנצל בזכותו של יעקב, הה"ד 'לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם', יעקב פדה את אברהם'. ד. ראה רש"י שם בפסוק: "אל תשלח לשחוט, אמר לו אם כן לחינם באתי לכאן, אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם, אמר לו

גָּדוֹל, וְחוֹזְרִים בְּתְשׁוּבָה מִגְּדֹל הַחֶסֶד,
כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (תיקו"ז נח.)^פ 'כִּי יִמְיִןךָ
פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שְׁבִים^ט. וַיִּקְרָא עַל יְדֵי זֶה
'לַעֲשׂוֹ' הוּא הַיִּצָּר הָרַע וּמַעֲשִׂים רָעִים
שְׁעָשְׂהָ, 'לְבָנוּ הַגְּדֹל' כִּי הַיִּצָּר הָרַע בָּא
מִרְחֵם אָמוֹ כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שם ד, ז) 'לְפִתַח
חֲטָאת רֹבֵץ'^י, כִּי חוֹזֵר בְּתְשׁוּבָה, נַעֲשֶׂה
זְדוֹנוֹת זְכִיּוֹת^{יב}. וַיֹּאמֶר אֵלָיו 'לַיִּצָּר הָרַע,
'בְּנִי, וַיֹּאמֶר הַנְּנִי', כְּמוֹ 'וּמַצָּאתָ אֶת לְבָבוֹ
נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ' (נחמיה ט, ח)^{יג}:

פְּרִשְׁנוּ עַל פָּסוּק (בראשית כז, כח) וַיִּתֵּן
לָךְ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם
כו"י. דְּאִיתָא (פסחים סח.) 'עֲתִידִים
צְדִיקִים לְהַחֲיוֹת מֵתִים', וּמֵבִיא מִדְּכָתִיב
(זכריה ה, ד) 'עַד יָשׁוּבוּ זְקֵנִים וְזִקְנֹת
בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ
מֵרֵב יָמִים', וְכָתִיב (מלכים ב ד, כט)
'וְשַׁמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל פְּנֵי הַנְּעָרִים^{טו}. וְרֹאוּ
לְפָרֶשׁ הַלְשׁוֹן מִשְׁעַנְתָּ, וְכֵן הַלְשׁוֹן
'מֵרֵב יָמִים':

◆ צִיּוּנִים וּמִקּוּרוֹת ◆

חסדים גדולים שלא כדרך הטבע, עי"ז יש לנו דביקות בו, כמו ביציאת מצרים והים שנתקרבו עי"ז מאוד להש"י. י. עיין ליקוטי תורה להאריז"ל פר' שמות ד"ה ויקם מלך: 'כל עשיו ויעקב הנזכר לעיל בפרשה, עשיו הוא יצר הרע ויעקב הוא יצר טוב'. יא. עיין סנהדרין צא: 'ואמר לו אנטונינוס לרבי, מאימתי יצר הרע שולט באדם, משעת יצירה או משעת יציאה, אמר לו, משעת יצירה, אמר לו, אם כן בועט במעי אמו ויוצא, אלא משעת יציאה, אמר רבי, דבר זה למדני אנטונינוס ומקרא מסייעו, שנאמר 'לפתח חטאת רובץ'. וע"ע נדה ל: וע"ע רש"י קהלת ד, יג: 'טוב ילד מסכן וחכם' זה יצר טוב, ולמה נקרא ילד, שאינו בא באדם עד י"ג שנה וכו', 'ממלך זקן וכסיל' יצה"ר שהוא שליט על כל האיברים, 'זקן' שמשעה שנולד הוולד הוא נתון בו, שנאמר 'לפתח חטאת רובץ'. וע"ע קה"ר ט, יד: 'ובא אליה מלך גדול', זה יצר הרע, ולמה הוא קורא ליצר הרע 'גדול', שהוא גדול מיצר טוב שלוש עשרה שנה'. יב. ראה יומא פו: 'גדולה תשובה שזדונו נעשות לו כזכויות וכו'. יג. ראה ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה: 'אברהם אבינו עשה יצר הרע טוב, דכתיב 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך'. וע"ע דברי אמת פר' לך לך ד"ה וברות: 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך' שני הלבבות, גם היצר הרע. יד. 'זיתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש'. טו. ראה רש"י שם

מהו הטעם שכהו עיניו של יצחק מראות. דע כי ה' יתברך מיעט מידת הדין, שלא תדקדק בכל העבירות, וזהו סוד 'ותכהינה עיניו מראות'. ומה הוא זה שאמר 'כי זקן יצחק', ואחר כך 'ותכהינה עיניו מראות', הנני מאיר עיניך בעזרת השם. דע כי יש למעלה מידת רחמים גמורה, ונקראת אה"ה זקן, היא המרחמת בלי תערובת דין, וכשבני אדם חוטאים מידת הדין מתוחה כנגדם, וכשעומדים לדין והשם יתברך שהוא יהו"ה רואה שאם יגמר הדין תהיה כליה בכל העולמות, מה הוא עושה, מסלק הדין משם ומעלה אותו למידת רחמים הנקראת זקן, וכשמידת הדין מסתלקת לאותו מקום, אין בה כח לא לדבר ולא לראות, וזהו סוד 'ויגבה יהו"ה צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה' (ישעיה ה, טז). ועל זה נאמר 'ויהי כי זקן יצחק ותכהינה', כלומר גם עליו גם על מידתו מדבר וכו'. ועל דרך זה התבונן שאין לפחד יצחק כח וממשלה בשעה שהכתר העליון מאיר פניו למטה, לפי שאורו הגדול מכהה מאור עיניו של פחד יצחק. ח. תחנון לשני וחמישי, תפילת נעילה ליום הכיפורים. ט. עיין זוה"ק ח"א כו: 'חסד דרועא ימינא'. וע"ע להלן ד"ה והנה אין: 'העובד מאהבה גורם לבוא חסד לעולם ומתקרבין עי"ז להבורא ב"ה, וזה 'ימינך פשוטה לקבל שבים'. וע"ע לעיל פר' וירא (א) ד"ה וזה י"ל האירה: 'כי ימינך פשוטה לקבל שבים', שהקב"ה עושה

כשבא ריבוי
שפע מוחי
החיים נוטף
טיפין לחוץ,
וזהו 'טל של
תחיה'

דְּהֵנָּה אִם יֵשׁ מַיִם רַבִּים שׁוֹטְפִים בְּמָקוֹם
צָר מְאֹד וְאֵין לָהֶם לְנִטּוֹת לְיָמִין
וּשְׂמָאל וְגַם לֹא דֶרֶךְ לְמַעְלָה, עַל כֵּן אִם
יֵשׁ יְכָלֶת לְעֵבֵר דֶּרֶךְ הַקְּרָקַע נוֹטֵף גַּם
מִשָּׁם טַפִּין, וְזֶה נִקְרָא 'מִשְׁעָנָת' שְׁנֹשְׁעָן
הַמַּיִם עַל אוֹתוֹ מְקוֹם. שְׁהֵנָּה מְמָקוֹם
שֶׁהַשֶּׁפַע גָּדוֹל בְּמָקוֹם צָר, נוֹטֵף מִשָּׁם טַ
לְחוּץ וְנוֹזֵל טַפִּין", וְכָל שֶׁפַע מֵהַבּוֹרָא
בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא חַיִּים, כִּי הוּא חַי וְקַיִם,

וְכָל הַיּוֹצֵא מִן הַטְּהוֹר טְהוֹרִי", וְהַיּוֹצֵא
מִן הַחַיִּים בְּעֶצְמוֹתוֹ נִקְרָא חַיִּים, וְהוּא
טַל שֶׁל תְּחִיָּה"י, כְּמוֹ הַטַּל שֶׁהוּא רַק
טַפִּין, מֵה שְׂאִין כֵּן מְטַר לְפַעְמִים הֵם
יִרְדִּים בְּזַעַף²:

וְהֵנָּה מִשָּׁם בָּא לְשָׁמַיִם, לְשָׁרֵשׁ שֶׁל יַעֲקֹב
אָבִינוּ שְׁנִקְרָא 'שָׁמַיִם' כֵּא, כְּמוֹ
'שָׁמַיִם' הוּא 'אֵשׁ וּמַיִם' כֵּן יַעֲקֹב אָבִינוּ
כּוֹלֵל מֵדַת אַבְרָהָם וְיִצְחָק³:

שפע הטל בא
לבחינת
'שמים' מידתו
של יעקב

◆ ציונים ומקורות ◆

ב. עיין ספרי האזינו שו, תענית ז. כא. עיין
זוה"ק ח"ב קעה: 'מאן 'שמים' תפארת, דכתיב
(איכה ב, א) 'תפארת ישראל'. וע"ע זו"ח עה.
'השמים' דא יעקב, אתרא דשמים'. ועיין ספר
הליקוטים להאריז"ל שם: 'האור וכו' הבא מן
השערות, הטיפין שיורדים נכנסים בזעיר אנפין'
וכו'. וע"ע עץ חיים שער לאה ורחל פ"ב: 'יעקב
וכו' על ידי מעשיו עלה עוד ונמשך לו נשמה
מן זעיר אנפין ממש הנקרא 'שמים'. כב. עיין
חגיגה יב. וע"ע בר"ר ד, ז: 'שמים', רב אמר
אש ומים, רבי אבא בר כהנא אמר משום רב,
נטל הקדוש ברוך הוא אש ומים ופתכן זה בזה,
ומהן נעשו שמים'. כג. עיין זוה"ק ח"ג רנו.
'ועמודא דאמצעיתא כליל תרווייהו, ובגין דא
אתקרי שמים, כליל אש ומים, אש דגבורה
ומים דחסד'. וע"ע שם ח"א רנו. 'ויאמר אלהים
יקוו המים' (בראשית א, ט) לקבל דא דרגא
דתפארת, דאקרי קו האמצעי, ולקבליה דיעקב
דאיהו תליתאי, ונטיל תרין חולקין בההוא
דאש ומים משמים, ולקבליה יום תליתאי, ועל
דא אקרי יעקב (שם כה, כז) 'איש תם יושב
אוהלים', שלים בכלא, שלים בחסד שלים
בדינא, שלים במיא שלים באשא, 'יושב
אוהלים' תרין, חסד וגבורה, ונטיל כולא
ואתעביד בידיה רחמין'. וע"ע שם קמו. 'ויעקב
איש תם יושב אוהלים', 'איש תם', גבר שלים
כתרגומו, 'יושב אוהלים', אמאי איהו 'תם',
בגין דאיהו 'יושב אוהלים', דאחיד לתרין
סטרין, לאברהם וליצחק.

ד"ה ושמתי: 'ושמת משענתי' בלישע כתיב,
על שהחיה בן השונמית'. טז. עפ"י דפו"ר,
ובדפוס פיעטרקוב 'נוטף משם'. יז. עיין ספר
הליקוטים להאריז"ל פר' תולדות על הפסוק
ויעתר יצחק: 'החסדים המתפשטים בעולמות,
שאין להם גבול. אמנם הגבורות נותנים גבול
לחסדים, שאינם מניחים לעבור האור, א"כ
כשמתפשטים ההוויות בדיקנא נקרא מזלא, על
שם שנוזלים האור מאור החכמה טיפות של
אור, ויורדים לראש זעיר אנפין וכו', ואלו
השערות נעשו מצד האור הנכנס תוך ארץ
אנפין והגרון צר ואינו יכול לעבור משם, ומה
שיוכל לעבור עובר, והשאר דוחה ויוצא
בשערות וכו', והאור היוצא מהזקן דרך
השערות נקרא מזל, לפי שהאור נוזל טיפין
טיפין וכו' עיי"ש. וע"ע להלן פר' תצוה ד"ה
והנה במצרים: 'כמו אדם למשל שיש בו
אהבתו יתברך ובווער בלבו התלהבות שלהבת
י"ה ורוצה להסתיר מבני אדם, כי אם שאי
אפשר, מכרח להתגלות מה שאי אפשר
להסתיר. וכן נמי למשל למעלה בעולם עליון
הוא הנקרא מזלא, השפע גדול מאוד מאוד
ומתפשט כביכול, וזה נקרא זקן מלא רחמים,
ומה שמתפשט השפע נקרא כביכול שער הזקן,
כמו שער יוצא לחוץ'. יח. ראה בכורות ז:
יט. ראה פרקי דר"א פל"ד: 'ולעתיד לבוא
הקב"ה מוריד תחיית טל ומחיה את המתים'.
וע"ע ירושלמי תענית פ"א ה"א: 'שאין המתים
חיים אלא בטללים'. וע"ע שבת פח. חגיגה יב.

ספר
זְכָרוֹן
זאת

פרשת תולדות

'אברהם נקרא התלהבות ודבקות גדולה בהתפשטות הגשמיות ושם אין שייך תאוה אחרת וגאווה

יש לְדַקְדֵק, דִּהְיֶה אִתָּא (ברכות יג.)^א
'הקורא לאברהם אברם עובר בעשה', וליעקב לא כי הדר אהרריה קרא. יש לְדַקְדֵק למה פן ומה שנא. ויש לומר לפי מה שפרשנו ד'אברם' נקרא התלהבות ודבקות גדול בהתפשטות הגשמיות, ופרושו 'אב רם' בשכל עליון,^ב ממילא שם אין שייך שום תאוה אחרת ולא שום גאווה:

'אברהם' רומז להתפשטות אהבת ה' גם בגשמיות ולכן צריכים יראה שלא תהיה אחוזה לתאוות אחרות וגאווה

אך הקדוש ברוך הוא רצה להתפשט האהבה גם בגשמיות לאהב את הבורא ברוך הוא, וזה 'אברהם', נתוסף ה'א', עולם הזה שנברא בה"א, ועל פן שלא תהיה אחיזה בתאוות אחרות על ידי התעוררות האהבה להבורא ברוך הוא, וכן לא גאווה הפא

מהגדלות שגורם אהבת אל תברך,^ג צריך יראה, וזה 'יצחק', 'פחד יצחק' (בראשית לא, נג):^ה

'הקורא לאברהם אברם עובר בעשה' היינו שאינו מביא האהבה גם לעשיה

וזה יש לפרש, 'אלה תולדת יצחק' (בראשית כה, יט) 'מזה נולד יצחק, בן אברהם', מי שהוא בן להבורא תברך, פרוש שרוצה לעשות רצונו ואוהב אותו כבן לאב, ולא רק בהתפשטות הגשמיות, כי אם באותו עולם, וזה הנקרא 'אברהם', כי 'אברהם' הוליד את יצחק פנ"ל. על פן 'הקורא לאברהם אברם עובר בעשה', שאינו מביא האהבה גם לעשיה:

'יעקב' לשון רמאות כי במלחמת היצר צריכים תחבולות וערמה

מה שאין פן 'יעקב' יש כמה פרושים, אחד על המלחמת היצר הרע כמו שכתוב (משלי כד, ו) 'בתחבולות תעשה לך מלחמה' ברמאות,^ו כמו שאיתא בזהר

ציונים ומקורות

ד. עיין לעיל פר' חיי שרה ד"ה והנה על ידי וד"ה כי כל. ה. ראה זוה"ק ח"ג שב. וכל חד וחד מאבהן ידע ליה לקוב"ה מיגו דרגא דיליה ואחיד ביה בההוא דרגא, אברהם ידע ליה לקוב"ה מיגו אספקלריא דיליה דאיהי מידת הגדולה מידת החסד ימינא דמלכא, ועל דא אחיד בה ולא שביק לה לעלמין ועביד טיבו עם כל בני עלמא ואוקמוה דהא עובדוי סליקו ליה, יצחק ידע ליה בדרגא דגבורה דאיכרי 'פחד יצחק' ודחיל ליה לעלמין. ו. 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק'. ז. ראה חרדים מצוות עשה מדברי קבלה ומדברי סופרים פ"א מצוה ב: לעולם יהא אדם ערום ביראה נגד הנחש היה ערום הוא היצר הרע, שנאמר 'כי בתחבולות תעשה לך מלחמה' כמו שפירש רלב"ג. וע"ע תפארת שלמה

א. 'לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך' (בראשית לה, י) לא שיעקר יעקב ממקומו, אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו וכו', הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, שנאמר (שם יז, ה) 'והיה שמך אברהם', רבי אליעזר אומר עובר בלאו, שנאמר (שם) 'ולא יקרא עוד שמך אברם' וכו', אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב הכי נמי, שאני התם דהדר אהרריה קרא, דכתיב (שם מו, ב) 'ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב'. ב. עיין זוה"ק ח"א עט. 'אברהם דא נשמתא לנשמתא ואיהי אב ורם'. וע"ע זאת זכרון פר' לך לך (א) ד"ה בפרשת: 'אברם' הוא החכמה העליונה ונקרא אב כידוע כנ"ל, ובשם הפרדס כי 'כולם בחכמה עשית' (תהלים קד, כד), על כן נקרא בזוהר 'אבא', וזה הוא 'אב רם'. ג. מנחות כט:

(סוכה יד.) 'לָמָּה נִמְשָׁלוּ תְּפִלַּת הַצְּדִיקִים כְּעֵתֶר כּוֹ', שְׁמֵהּ פְּכִין מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרַחֲמִים^{יב}. וְזֶה הוּא דְרָשׁ. וּלְפָרוּשׁ רַש"י ז"ל פְּרוּשׁוֹ לְשׁוֹן רַבּוּי, וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ עַל הַכֵּל, יַעֲזִין שָׁם^{יג}. וּתְפִלָּה מֵאֵן דְּכַר שְׁמִיָּה בְּכֶאֱן, וְעֵקֶר חֶסֶד מִן הַסֵּפֶר:

וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ בְּעֵזְרְתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, דְּהִנֵּה כְּתִיב (ישעיה נה, ו) 'דְּרָשׁוּ ה' בְּהִמְצָאוֹ קְרָאֵהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוּב', וּמָה לְשׁוֹן 'בְּהִמְצָאוֹ', בְּפִשְׁטוֹת כִּי בְּיוֹד יָמֵי תְּשׁוּבָה הוּא^{יד}. וְהִנֵּה גַם זֶה צָרִיף פְּרוּשׁ מְדוּעַ בְּאוֹתוֹ זְמַן:

אָךְ הִנֵּה 'בְּנֵי חַיִּי וּמְזוּנֵי בְּמִזְלָא תְּלִיא' (מ"ק כח. טו). וְדַאי גַם זְכוֹת מוֹעֵיל,

גם זכויות
מועילים לבני
חיי ומזוני

(ח"א קלח.)^ט עַל שְׁנַחֲשׁ הָיָה עָרוֹם צָרִיף לְהִתְנַהֵּג בְּעֵרְמָה וּבְתַחְבּוּלָה, וְזֶה 'עִם עֵקֶשׁ תְּתַפָּל' (שמואל ב כב, כז), וְזֶה יַעֲקֹב לְשׁוֹן רַמְאוֹת כְּמוֹ 'וַיַּעֲקֹבֵנִי' (בראשית כז, לו). וּכְשֶׁהוּא בְּדַבְּקוֹת וְאִינוֹ צָרִיף לְמַלְחָמָה נִקְרָא 'יִשְׂרָאֵל' יִשְׂרָאֵל^{טז}, שֶׁהוּא בְּדַרְךְ הַיִּשְׂרָאֵל וְאִינוֹ צָרִיף לְהַטּוֹת לְיָמִין אוֹ לְשִׁמְאֵל בְּרַמְאוֹת, אָף עַל פִּי כֵן אֵי תֵּא אַבּוֹת פ"ב מ"ד) 'אַל תֵּאֲמֵן בְּעֵצְמֶךָ כּוֹ', עַל כֵּן נִקְרָא גַם אַחַר כֵּף 'יַעֲקֹב' גַּם כֵּן:

וַיַּעֲתֵר וַיִּצְחַק לֵה' כּוֹ וַיַּעֲתֵר לוֹ ה' (בראשית כה, כא). אִינוֹ מוֹכֵן פְּרוּשׁ הַלְשׁוֹן 'וַיַּעֲתֵר', וְרַבּוֹתֵנוּ ז"ל אָמְרוּ

כשהוא
בדבקות נקרא
'ישר-אל' אך
נשאר גם
משום 'אל'
תאמין בעצמך'

ויעתר לשון
ריבוי ולשון
עתר המהפך
התבואה

◆ ציונים ומקורות ◆

בעלמא דין ובעלמא דאתי וכו', מאי טעמא משום דכתיב 'ועם עיקש תתפתל' בגין דאיהו חיויא בישא עקים רוחא חכים לאבאשא אסטי לעילא ואסטי לתתא'. וע"ע שם קלט: קמו. ט. עיין עבודת הקודש ח"ג פכ"ז. י. 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך'. יא. 'ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו'. יב. 'אמר רבי אלעזר, למה נמשלה תפילתן של צדיקים כעתר, לומר לך מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפילתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממידת אכזריות למידת רחמנות'. יג. 'ויעתר לו', נתפצר ונתפייס ונתפתה לו. ואומר אני כל לשון 'עתר' לשון הפצרה וריבוי הוא, וכן 'ועתר ענן הקטורת' (יחזקאל ח, יא) מרבית עליית העשן, וכן 'העתרתם עלי דבריכם' (שם לה, יג), וכן 'נעתרות נשיקות שונא' (משלי כו, ו) דומות למרובות והינם למשא'. יד. ראה ר"ה יח. 'דרשו ה' בהימצאו' וכו', אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים'. טו. 'אמר רבא, חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא'.

לפורים ד"ה אשר הגלה: 'מרדכי הי' בבחי' יעקב כנודע, וזה ג"כ שהלך בתחבולות ובחכמה נגד המן לעוקרו כמו שעשה יעקב אבינו נגד עשיו בכל עניניו, וע"ז נאמר 'בתחבולות תעשה לך מלחמה' כי כן צריך להלוך תמיד בתחבולות נגד היצה"ר, כמ"ש דוד המלך ע"ה (תהלים קיט, נט) 'חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך' הפי' כי הנה כשירצה האדם ליקח לעצמו לילך לדבר מצוה או לקום בבוקר ללמוד תורה הנה היצה"ר מכביד אבריו עליו ומחליש גופו לבלתי יוכל לקום, אבל לדברי העולם הזה הנה מזרוז ומקיצו מהר מה לך נרדם חושה מהר פן תוורש אתה וביתך, ולזה אמר הכתוב 'חישבתי דרכי' כאשר הייתי חושב לקום לדרכי בעניני עולם הזה והי' הדרך חשוב לפניו, אז אח"כ 'ואשיבה רגלי אל עדותיך' לבהמ"ד'. ח. 'ותא חזי, בגין דאתמשך עשיו אבתריה דההוא נחש אזיל עמיה יעקב בעקימא, כנחש דאיהו חכים ואיהו אזיל בעקימו, כמה דאת אמר (בראשית ג, א) 'והנחש היה ערום' וגו', חכים, ועובדוי דיעקב לגביה הוו ליה כנחש, והכי אצטריך ליה, בגין לאמשכא ליה לעשיו בתריה דההוא נחש ויתפרש מיניה, ולא יהא ליה חולקא עמיה

כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵנוּ ז"ל ט" זְכוּתָא דְאָרְץ
 יִשְׂרָאֵל מוֹעִיל לְבְנֵי, וְכֵן זְכוּת צְדָקָה לְחַיֵּי
 וְלְמִזּוּנֵי, וְכֵמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵנוּ ז"ל (ב"ב
 ט:) עַל רִדְף צְדָקָה וְחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים
 צְדָקָה וְכָבוֹד' (משלי כא, כא) 'הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא מִמְּצִיא לוֹ מַעוֹת לַעֲשׂוֹת צְדָקָה,
 וְאָנוּ פִּרְשָׁנוּ שֶׁקָּאֵי עַל בְּנֵי חַיֵּי וּמִזּוּנֵי,
 וְזֶה 'חַיִּים', 'צְדָקָה' הוּא מִזּוּנֵי, וְכָבוֹד'
 הוּא בְּנִים שֶׁיִּכְבְּדוּ אוֹתוֹ שֶׁיִּקְיָמוּ מִצְוֹת
 כְּבוֹד אָב"י. פִּי אִם פְּנִינְתֶם לֹא בְּזְכוּתָא
 תְּלִיָא גַם אִם אֵין אָדָם פְּדָאי יְכוּלִים
 לְהַמְשִׁיךְ לוֹ מִן הַמְּזֵל, הוּא הַמְּקוֹר שֶׁל
 הַיּוֹנֵה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד, פִּי חֶפֶץ חֶסֶד הוּא י"י,
 וְנוֹצֵר חֶסֶד' (שמות לד, ז) פִּירוּשׁ שׁוֹמֵר
 מִצְּפָה יִתְבָּרַךְ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד, עַל פֶּן
 הַמְּצִיא הַיּוֹת הַעוֹלָמוֹת. וְהַדְּבָרִים

גם מי שאינו
 כדאי יכולים
 להמשיך לו
 ההשפעות מן
 המזל

עֵתִיקִים, וְלִמְבִין בְּדוּקִים, וְשִׁמְעֵתִי מְעִין
 זֶה מִשֵּׁם הַחֲכָמִים מְבַהֲקִים:

וְהִנֵּה זֶה הוּא מְקוֹר הַיּוֹנֵה שֶׁרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה
 הוּא אֶהְיֵה י"י, שֶׁפֶן פִּירוּשׁוֹ לְהִיּוֹת
 הַיּוֹנֵה י, וְכֵן בַּתְּשׁוּבָה הוּא כֵן הֵגֵם שֶׁלֹּא
 הֵייתִי כְּרָאוֹי אֶהְיֵה טוֹבִיא, וְכֵן אֶהְיֵה
 מִתְקַן וְצַדִּיק, וְהוּא שֶׁרֶשׁ הַיּוֹנֵה י"י. וְזֶה
 (ישעיה נה, ו) 'דְּרִשׁוּ אֶת ה' בְּהִמְצָאוֹ הוּא
 שֶׁרֶשׁ הַיּוֹנֵה פְּנִ"ל. הֵגֵם שֶׁהַכֹּל אֶחָד הוּא,
 פִּי עֵלֶת כָּל הָעֲלוֹת יִתְבָּרַךְ הַמְּצִיא
 שְׁמוֹתָיו, וְהוּא וְשִׁמוֹ אֶחָד, פִּי כָּל הַשְּׁמוֹת
 נִקְרָא אֶחָד:

וְהִנֵּה בַּהַיּוֹנֵה מְרַמֵּז בְּנֵי חַיֵּי וּמִזּוּנֵי, פִּי
 בְּלֹא זֶה לֹא הָיָה הַיּוֹנֵה כְּלָל, פִּי
 צְרִיכִים כָּלָם לְחַיִּים וְכֵן לְמִזּוּנוֹת וְכֵן
 לְבָנִים, עַל פֶּן תְּלֵה יִתְבָּרַךְ אוֹתָם בְּמְזֵל

מקור שם
 הו"ה הוא שם
 אה"ה שהוא
 שורש
 התשובה

בהו"ה
 רמוזים בני חיי
 ומזוני שבלעדם
 אין שום הו"ה

◆ ציונים ומקורות ◆

שער דרושי הצלם פ"א: 'ונודע כי אהי"ה הוא
 בבינה העליונה'. ב. עיין זוה"ק ח"ג יא. 'אהי"ה'
 (שמות ג, יד) אנא זמין לאתגליא וכו', אימתי
 אתגליא בזימנא דכתיב (שם, טז) 'לך ואספת את
 זקני ישראל ואמרת אליהם הוי"ה אלהי
 אבותיכם' וגו' דא שלימו דכולא, והכא הוא
 גלויא וקשורא דשמא קדישא'. כא. ע"ע מאור
 ושמש הפטרת שבת שובה: 'שמעתי מהרב
 הקדוש רבן של כל בני הגולה רבינו יעקב יצחק
 מלובלין טעם למה שם אהי"ה הוא תשובה,
 שלשון 'אהי"ה' פירושו אהיה עובד ה' מעתה,
 ומעתה רצוני לתקן מעשי המקולקלים'.
 כב. ע"ע דברי אמת פר' קורח ד"ה וינח משה:
 'הבינה שורש התשובה כמו 'ולבבו יבין ושב'
 (ישעיה ה, י), ושורשו משם אהי"ה שהוא שורש
 להתגלות שם הוי"ה דנקרא על היות העולמות,
 אהי"ה לשון להיות היותו, ע"כ הוא שורש
 תשובה אהיה טוב, כי הוי"ה מי שקיים תרי"ג
 מצוות וכו', ומי שלא נשלם בהוי"ה צריך בשם
 אהי"ה לתקן להיות שלם כהוי"ה'.

טז. עיין ר"ה טז: יבמות סד. רש"י ורמב"ן
 בראשית טז, ג. יז. ע"ע להלן ישעיה: 'ימצא
 חיים' הוא פשוט, 'צדקה' הוא מזוני, פי' עושר
 שיהיה יכול לעשות צדקה, 'זכבוד' הוא בני,
 ונאמר לי ראייה כתוב (מלאכי א, ו) 'בן יכבד אב',
 ופשוט, שמצוה לכבד אותו הם בנים'. יח. עיין
 להלן פר' ויצא ד"ה והנה המזל: 'המזל הוא
 המקור החסד שורש המציאות, שעל כן המציא
 הקדוש ברוך הוא העולמות כדי להטיב כי חפץ
 חסד הוא, ושורשו הוא 'נוצר חסד', שהקדוש
 ברוך הוא הוא נוצר ושומר ומצפה לעשות חסד,
 וכמו שפירשנו 'על דרשו ה' בהימצאו' כנ"ל בפ'
 תולדות על 'ויעתר'. וע"ע ספר הליקוטים
 להאריז"ל פר' תולדות: 'ומאלו הי"ג, השניים
 מהם הם מזלות, שמהם השפע נזול, לפי שהם
 המתפשטים יותר, והם מזל 'נוצר חסד' (שמות לד,
 ז) ומזל 'זנקה' וכו', 'בני חיי ומזוני לא בזכותא
 תליא מילתא' וכו' אלא במזלות, שהם אלו הב'
 מזלות שאמרנו'. יט. עיין זוה"ק ח"ג קכב: 'מצות
 תשובה ודא איהי בינה'. וע"ע שם קח: עץ חיים

סֵפֶר
דְּבָרַי
אֵמֶת

פרשת תולדות

יצחק התפלל על אשתו והקב"ה תלה הולד בו שעי"ז יהיה של קיימא

נִרְאָה שְׁכַתְּבָתִי כְּבָר, וְעוֹד זֶה וַיַּעֲתֵר לוֹ כּוֹ' (בראשית כה, כא)*. כִּי אֵיתָא (זוה"ק ח"ב מד:)^ב בְּאַלְיִשָׁע [על] שְׁאָמַר לְנוֹקְבָא [על יְדֵי זֶה לֹא הָיָה הַבֵּן שֶׁל קַיְמָא] וְהֶצְרַךְ לְהַחְיֹתוֹ [אַחַר כָּךְ], וְכֵאֵן הִתְפַּלֵּל יִצְחָק לְנִכְח אִשְׁתּוֹ, אֵף עַל פִּי כֵן הִשְׁבִּיבוּ יִתְבָּרַךְ כְּהֵגֵן וַיַּעֲתֵר לוֹ, כְּדֵי לְהֵיטֵב שֶׁל קַיְמָא, כְּדֹאֵיתָא (תענית ד.)^ג בְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל שׁוֹאֵלֶת שְׁלֹא כְּהֵגֵן וְהֶקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשִׁיבָה כְּהֵגֵן:

גִּזְרֵי בְּאֶרֶץ הַזֹּאת כּוֹ' (בראשית כו, ג). כִּשְׁשֵׁי לֹו יִרְאֶה הוּא דְבוּק בְּשֵׁם אֲדֹנָי שְׁהוּא שׁוֹרֵשׁ כָּל יִשְׂרָאֵל וְעִי"ז יִכּוֹל לְאֶסּוֹף אֶת בְּנֵי לַאֲסוּף אֶת בְּנֵי גִזְרֵי בְּאֶרֶץ הַזֹּאת כּוֹ' (בראשית כו, ג). כִּשְׁשֵׁי לֹו יִרְאֶה הוּא דְבוּק בְּשֵׁם אֲדֹנָי שְׁהוּא שׁוֹרֵשׁ כָּל יִשְׂרָאֵל וְעִי"ז יִכּוֹל לְאֶסּוֹף אֶת בְּנֵי לַאֲסוּף אֶת בְּנֵי

יצחק עלה לבאר שבע שהוא היראה בזיוות גדולה

וְאַחַר כֵּן בְּהִבְאָרוֹת כְּמוֹ שֶׁפָּרְשָׁנוּ נִרְאָה לִי שְׁכַתְּבָתִי בְּסַפְרִים הַקְּדוּמִים,^ד

ציונים ומקורות

נראה, אבל אני אעשה לך דבר שנראה לעולם שנאמר (ישעיה מט, טז) 'הן על כפים חקותיך'. ד. עיין רש"י דברים א, יז: "לא תגורו מפני איש", לא תיראו. דבר אחר 'לא תגורו', לא תכניסו דבריך מפני איש, לשון 'אוגר בקיץ' (משלי י, ה). ה. עיין שלה"ק מס' פסחים מצה עשירה דרוש ב: 'שם העשירי שהוא שם אדני', וזה השם הוא כנסת ישראל, שמהשם הזה יורדות הנשמות, שהם חלק אלוה ממעל, כמבואר בספרי המקובלים. וע"ע פי' הרמ"ז על הזוה"ק ח"א ריז: 'צריך להקדים מה שידוע, שכל נשמות ישראל מושרשות במלכות, שלכן נק' 'כנסת ישראל' שכולם מכונסים בתוכה'. ו. עיין לעיל פר' לך ד"ה ונראה דהנה: 'כי לכל ישראל יש יראה, לזה עליונה ולזה תחתונה כידוע, שע"כ אין מתרחקים מה' יתברך עוד'. וע"ע להלן פר' משפטים ד"ה אך הנה: 'אך הנה מכל ישראל אינו פוסק יראת שמים, וכמו שכתוב (במדבר לה, לד) 'אני ה' שוכן בתוך בני ישראל', כי 'אני' הוא יראה, כמו 'ראו כי אני אני הוא' (דברים לב, לט). ז. עיין זכרון זאת פר' תולדות ד"ה שם במדרש בשכר וכו' עד סוף הדיבור.

א. ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו'. ב. 'ותהר האשה ותלד בן למועד הזה כעת חיה אשר דיבר אליה אלישע' (מלכים ב ד, יז), 'למועד' ודאי, לבתר מית, מאי טעמא מית, אלא בגין דאתיהיב לה ולא לבעלה, ומאתר דנוקבא אתקשר, ומאן דאתקשר בנוקבא מיתה אזדמנת קמיה, מנא לן דלה אתיהיב, דכתיב (שם, טז) 'את חובקת בן', תא חזי באברהם כתיב (בראשית יח, י) 'שוב אשוב אליך' ולא אליה, 'אליך' ודאי, כך אתקשר ולא בנוקבא, מאן דאתי מסטרא דנוקבא מותא אקדים לרגלוי'. ג. 'אמר רבי ברכיה אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן והקב"ה השיבה כהוגן, שנאמר (הושע ו, ג) 'זנדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מצאו ויבוא כגשם לנו', אמר לה הקב"ה בתי את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש, אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם שנאמר (שם יד, ו) 'אהיה כטל לישראל'. ועוד שאלה שלא כהוגן, אמרה לפניו ריבונו של עולם 'שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך' (שה"ש ח, ו), אמר לה הקב"ה בתי את שואלת דבר שפעמים נראה ופעמים אינו

עַד וַיַּעַל מִשֶּׁם בְּאֵר שֶׁבַע' (שם, כג) וְהוּא הִירָאָה בְּחַיִּית גְּדוּלָּה^ט:
 וַיִּירָא אֵלָיו ה' בְּלִילָה הַהוּא'. זֶה לְכַאוּרָה תְּמוּנָה [לְמָה לֹא לְהוֹדִיעֵנוּ] שֶׁהָיָה בְּלִילָה. אַף שֶׁקָּאֵי עַל יְרֵאת הָרוּמָמוֹת הַנִּקְרָא 'בְּאֵר שֶׁבַע', וַיֵּאמֶר אֵל תִּירָא' אֵין צְרִיף לָךְ עוֹד הִירָאָה 'כִּי אֲתָךְ אָנֹכִי כו'^י, וּבְרַכְתִּיךָ כו' בְּעָבוּר אֲבָרְהֶם עֲבָדֶי' לְהִיּוֹת עוֹבֵר הַשֶּׁפַע דְּרָךְ אֲבָרְהֶם (וּלְמַעַלָּה כְּתִיב (שם, ה) 'עֲקֹב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבָרְהֶם בְּקַלְי' וְלֹא בְּעָבוּר, דְּוָק):

יִצְחָק הִגִּיעַ לְמִדְרַגַּת יְרֵאת הָרוּמָמוֹת וְאֵל הַשִּׁי"ת שְׁאִינוֹ צְרִיף עוֹד לְהִירָאָה

בַּמִּדְרָשׁ (בר"ר סד, י) עַל וַיִּגְדּוּ לוֹ עַל אֲדוּת הַבְּאֵר' כו' (בראשית כו, לב) י' אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם מְצָאוּ אִם לֹא מְצָאוּ, מִן מַה דְּכְתִיב 'וַיִּמְצְאוּ שֵׁם בְּאֵר מִיָּם חַיִּים' הָיָה שֶׁמְצָאוּ מִיָּם חַיִּים'. וְהוּא תְּמוּנָה מְאֹד, [הֵלֵא] כְּתִיב 'וַיֵּאמְרוּ לוֹ מְצָאוּנוּ מִיָּם':

יִצְחָק עָלָה לְמִדְרַגַּת בְּאֵר שֶׁבַע שֶׁהִיא הִירָאָה הַעֲלִינָה

נִרְאָה לִי שֶׁכָּכֵךְ כְּתוּב הַפְּרוּשׁ עַל הַבְּאֵרוֹת שֶׁהוּא עַל מַעֲשִׂים וְדְבוּרִים וּמַחְשְׁבוֹת יַעֲיִן שָׁם^י. וְאַחַר כֵּן וַיַּעַל מִשֶּׁם בְּאֵר שֶׁבַע' הִיא הִירָאָה הַקְּרוּבָה לְהִירָאָה

◆ צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת ◆

אודות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים'. יג. ראה זכרון זאת פר' ויצא ד"ה ויש לפרש קודם: 'יש לפרש, קודם חפר ותיקן באר לזה ממעשים טובים, ויריבו כו' לנו המים' המעשים טובים, יש לפרש שיש לו פניה אחרת, ויקרא שמה עשק כי התעשקו עמו, כי בעולם השפל שהם בו, וישבו ויחפור באר אחרת' יש לפרש על דיבורים ותורה, וגם בזה הגם שהוא עולה למעלה ממעשים עולם הרוח אעפ"כ יש לומר שיש בו פניות, ויקרא שמה שטנה, ויעתק משם' לעולם נסתר הנעתק מהשגה, הוא עולם המחשבה, ויקרא שמה רחובות' כי שורשו מרחובות הנהר (ויש לפרש כי אין בו צמצום כמו בדיבור ומעשה), והוא נעלם הוא בלתי לה' ואין מעצור, ויעל משם באר שבע' היא יראה עליונה כנ"ל, ושם חפרו באר ויקרא שמה שבעה' דכר'. יד. ראה זכרון זאת שם: "ויעתק משם' לעולם נסתר הנעתק מהשגה, הוא עולם המחשבה, ויקרא שמה רחובות' כי שורשו מרחובות הנהר וכו', ויעל משם באר שבע' היא יראה עליונה כנ"ל, ושם חפרו באר ויקרא שמה שבעה' דכר'. וע"ע להלן פר' ויצא ד"ה על כן אברהם: ויקרא אותה שבעה' לשון דבורא, השפע לשבע מידות מחכמה הנקרא אב'. ועיין זוה"ק ח"ג קמב. רחובות הנהר איהו בינה'. ועיין זו"ח תיקונים קטו. ופניהם איש אל אחיו' (שמות כה, כ) אינון חכמה ובינה'.

ח. ויעל משם באר שבע. וירא אליו ה' בלילה ההוא ויאמר אנוכי אלהי אברהם אביך אל תירא כי אתך אנוכי וברכתיך והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי'. ט. ראה זכרון זאת שם: 'זהנה י"ל היראה נקרא 'באר שבע' שנובע לתוכו מכל השבע מידות, שעל ידה מתקן מידותיו והם שבע וכו', ויעל משם באר שבע' היא יראה עליונה כנ"ל, ושם חפרו באר ויקרא שמה שבעה' דכר'. וע"ע להלן פר' ויצא ד"ה על כן אברהם. י. עיין לעיל ד"ה ואחר כך. וע"ע בן פורת יוסף פר' ויצא: 'יש ב' מיני יראת השם, א' יראת העונש ב' יראה פנימית וכו', ובזה יובן ויצא יעקב' מבחינת 'באר שבע', מבחינת יראה פנימיות, וילך חרנה' לבחינת יראה חיצונית מחמת יראת העונש וחרון אף המקום'. יא. ע"ע להלן ד"ה נ"ל שכבר: ויאמר אל תירא' כו' פי' שלא יתנהג ביראה, 'כי אתך אנוכי' מדרגה עליונה'. וע"ע זכרון זאת פר' שמות ד"ה והנה יש: 'יש צדיק שנכנס כבר מעולם היראה לעולם האהבה כי ה' אתו, והנה כתוב (שמות ג, ה) ויאמר אל תקרב הלום של נעלך מעל רגלך' וכו', אמר לו הקדוש ברוך הוא, צא מעולם היראה, אינך צריך לשמור עצמך כ"כ, טוב יותר שאתה תהיה רק עוסק בדביקות ועשיית רצונו ותהיה היראה טפלה אליך, 'כי אהיה עמך'. וע"ע להלן פר' וישב ד"ה והנה ודאי שהצדיק. יב. ויעל משם באר שבע' וגו', עד ויגידו לו על

וְהִכֵּל ה' הִיא. וְזֶה וַיִּרְא כו' וַיֹּאמֶר אֶל תִּירָא' כו' פְּרוּשׁ שְׁלֵא יִתְנַהֵג בִּירְאָה, 'פִּי אֶתָּךְ אָנֹכִי מְדַרְגָּה עֲלִיּוֹנָה"ט:

וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ פְּרוּשׁ הַבֵּין שָׁם הַכְּנָעָה זְבוּחַ יִצְרוּט, שְׁאָמַר לוֹ יִתְבַּרְךָ בְּשִׁבִיל 'אַבְרָהָם עַבְדִּי' מִשְׁמַע שֶׁהוּא אֵינוֹ פְּדָאִי. וּבִקְאֻמַּת שְׁלֵא לְנִפְּוֹת זְכִיּוֹתָיו, וְשִׁתְּהִיָּה מִצַּד הַחֶסֶד כְּפְרוּשׁ רַבִּי מִשֶּׁה אֶלְשֵׁיךָ וַ"ט"י:

וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה' עַל יְדֵי שֶׁהִשִּׁיג הַכְּנָעָה יוֹתֵר הַמְּשִׁיךְ מִמְּזֹל בְּנֵי חַיִּי וּמְזוּנֵי יֵשׁ מְאִיז, כִּי 'אֵינִן מְזֹל לְיִשְׂרָאֵל' (שְׁבַת קִנּוּ). כְּנִ"ל"ט, וַיִּט שָׁם אֶהְלוֹ' הוּא

ממה שנאמר
ליצחק 'בעבור
אברהם עבדי'
הבין הכנעה
וויבוח היצר

ע"י ההכנעה
המשך יצחק
כמזל האין
בני חיי ומזוני

אורו"ט הַמְּשִׁיךְ (בְּמָה שֶׁהַשְּׁפִיעַ לְהַעֲוֹלָם), וַיִּכְרוּ שָׁם עַבְדֵי יִצְחָק בְּאָר' וְהִיא הַבְּאָר שְׁאָחַר כֶּף וַיִּגְדּוּ לוֹ' כו':

וְהִנֵּה אֵימָא (סְנַהֲרִין צו). 'שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים אֵינָם בָּאִים כִּי אִם בְּהַסַּח הַדַּעַת, מְשִׁיחַ מְצִיָּאָה וְעַקְרָב'. פְּרִשְׁנוּ, הוּא שְׁלֵא יִחְזִיק עֲצָמוֹ לְגְדוֹל וַיּוֹדַע, [רַק] שְׁיִסִּיחַ הַדַּעַת מִמְּנוֹ כְּאֵלוֹ אֵינִן לוֹ דַּעַת, שְׁיִהְיֶה שְׁפָל בְּעֵינָיו, [וְעַל יְדֵי זֶה יָבֵא] מְשִׁיחַ, כִּי כְּשִׁנְהִיָּה שְׁפָל בְּעֵינָיו יִהְיֶה שְׁלוֹם בְּאָרְץ, לְאִפּוּקֵי מְשִׁנְאָת חֲנָם שְׁעֵדִין מְרַקֵּד כו"כ, וּבְעֵזוֹן זֶה נִחְרַב הַבַּיִת שְׁנִיב, עַל כֵּן לְתַקֵּן זֹאת צָרִיךְ לְהִיּוֹת שְׁלוֹם, וְזֶה בָּא

החורבן נגרם
ע"י שנאת
חיים והתקון
הוא ע"י
שפלות שע"י
יהיה שלום
ויבוא משיח
ותהא צרה
לעשיו

◆ צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת ◆

לאברהם שהיא על צד החסד. והוא אצלי מאמר הכתוב (דה"א, טו, טז) 'אשר כרת את אברהם ושבעתו ליצחק', שהוא שבעתו של אברהם ליצחק, ולא לו בפני עצמו, לבל תהיה על פי מידת הדין. יח. עיין לעיל פר' לך לך ד"ה והנה פירשנו. וע"ע זאת זכרון פר' עקב (ב) ד"ה ועוד טעם: דהנה איתא 'בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא כי אם במזלא', ידוע מה נקרא מזל, כמו ששמעתי 'אין מזל לישראל' מעולם הנעלם מאוד הנקרא 'אין' בא 'מזל לישראל' וכו', ומי שמשים עצמו כ'אין' יכול לבוא ולהמשיך משם, כמו שפי' הרב המגיד מראוונא ז"ל 'אין מזל לישראל', מי שבעצמו כ'אין' יכול להמשיך 'מזל לישראל'. יט. עיין זכרון זאת פר' לך לך ד"ה וזה והוא: 'אוהל' לשון 'יהלו אורם' (ישעיה יג, ט), וכדפי' רש"י ז"ל בשבת (פח. ד"ה ומשה) על 'זכולן זכה משה ונטלן שנאמר (שמות לג, ז) 'ומשה יקח את האוהל'. כ. מתיבת 'שיסיח' חסר בדפו"ר, ונוסף על פי דפוס סדילקאב. כא. עיין יומא טט: וראה ספר החיים חלק גאולה פ"ג: 'הסיבה החמישית היא המידה הגרוע של השנאה והקנאה וכו', והמכשלה הגדולה הזאת נכשלו בו גם כן אנשי בית שני, ועדיין הוא מרקד בינינו, וזו היא סיבת אריכות הגלות המר הזה'. כב. יומא ט: 'מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות

טו. ע"ע לעיל ד"ה וירא אליו. טז. ע"ע זאת זכרון פר' לך לך (ב) ד"ה ויבן מזבח לה' הנראה אליו: פי' רש"י 'על בשורת הזרע ועל בשורת הארץ', י"ל דהנה אברהם אבינו הי' שפל בעיניו מן כל צדיק, הגם שהקב"ה נותן לו מדרגה או מדבר עמו ומראה כבודו אליו, הוא תולה בחסדו, או טעם לזה, כיון שהוא מבין שפלותו, וזה י"ל 'ויבן מזבח' לשון הכנעה וויבוח יצרו הבין, 'לה' הנראה אליו' לאותה מדרגה שהיתה לו שנראה אליו פי' רש"י 'על בשורת הזרע' כו', פי' שרצה להגדיל חסדו לבשרו הבשורות ע"כ נראה אליו, לא שהשיג במעשיו שיתראה אליו ה' יתברך. וע"ע לעיל פר' לך לך ד"ה ועל כן אחר. יז. 'גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך' וכו', ושמא תאמר במה אבטח יהי כן לזרעי, כי אולי לא יהיו כדאים ולא תתקיים במ ברכתי, כי בשלמא ברכת אברהם שהוא מצד החסד תהיה על פי מידתו, אך ברכתי הלא תהיה על פי מידתי והוא מידת הדין, אולי לא יזכו בדין, לזה אמר 'אל תירא' כי לא אשבע לך בפני עצמך שתהיה על פי מידתך, כי אם שאקים לך 'את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך', שאני כורת עמך להקים לך שבועה שנשבעתי

ספר
אוהב
ישראל

פְּרִשֵׁת תּוֹלְדוֹת

מידת אברהם
היתה חסד
ולקרב בניו
לעבודת ה',
ומידת יצחק
גבורה לפרסם
יראת ה'

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם גו"א. הנהה
הגם לפי ראות עינינו בתורה
הקדושה ובדברי חז"ל ובספרי חכמי
האמת, דמדת אברהם הוא אהבה וחסד,^א
שהיה מדתו תמיד לקרב כל בני האדם
לעבודת השם יתברך ולגמל חסד עם כל
אחד ואחד בגופו ובממונו, והיה מרפכה
לימין, ובזה פתח שער החסד העליון
בעולם, וביצחק אבינו מצינו^ב שמדתו
היתה פחד וגבורה, הינו להודיע ולפרסם
בעולם אלהותו יתברך ויתעלה על ידי
שיש דין ויש דין ולירא ולפחד מפניו
יתברך שלא יענש חס ושלום, כי אינו
נושא פנים לשום אדם בעולם, קטן וגדול
שם הואי לשלם לו כמפעלו ומעלליו,
וכמו שמצינו בתורה הקדושה שיצחק
אבינו עליו השלום לא חלק כבוד אף
להמלכות, שאמר לאבימלך ומשנהו
(בראשית כו, כז) 'מדוע באתם אלי',

שלכאורה אינו מדרך המוסר לדבר עם
המלך דברים כאלו, אף כל זה היה מפני
שמדתו היתה הפחד וגבורה החזקה:
אבל באמת תולדותיו של יצחק ושרשו,
הם חסדים גדולים, אך שאורות
החסדים הללו המה גנוזים ומכוסים
ונעלמים במדה זו השמאלית, וההתגלות
ממדה זו הוא רק דינין וגבורות. וזה שאמר
הכתוב (תהלים לא, כ) 'מה רב טובך אשר
צפנת ליראיך', רצה לומר במדת יראת
שהיא בחינת צפון, לצד שמאל, במדה זו
עצמה צפון וגנוז וטמון רב טוב וחסד:^א
ובזה תבין מה שאנו רואין שהזהב הוא
חשוב בעולם יותר מכסף, הגם
שהכסף הוא בחינת חסד ויגנו מורה לזה
שהוא לבן, וזהב שהוא בחינת דין נוטה
לאדמומית^ב. אלא על כרחך ודאי שפתוך
בחינת הזהב נעלם וגנוז חסדים טובים
ויקרים ונפלאים ואורות גדולים, אך

במידת הגבורה
צפונים חסדים
גדולים

זהב חשוב
מכסף כי הוא
בחינת דין
וכסף הוא
בחינת חסד
ובדין גנוז
חסדים ואורות
גדולים

ציונים ומקורות

כאשר נמתקה הגבורה היא מאירה יותר מן
החסד כחשיבות הזהב על הכסף, ועל כן
הצדיקים שממתיקים הגבורות יש להם שכר
כפול, אחד מאור החסד והב' מאור הגבורה, וזה
שאמר 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך', 'צפנת'
דייקא בחינת צפון, שהוא אור ומתוק ורב מאוד
מאור החסד. ו. זוה"ק ח"ב קטו. 'דכסף ימינא
דאברהם, חסד דרגא דיליה'. ז. עיין זוה"ק ח"א
כח. 'מסיטרא דחסד חוור'. ח. זוה"ק ח"ב קלה:
ט. עיין זוה"ק ח"ב כ: י. עיין עמק המלך שער
שעשועי המלך פ"ד: 'מה רב טובך אשר צפנת
ליראיך', 'צפנת' דייקא, שהוא לשון צפון שהוא

א. ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם
הוליד את יצחק. ב. זוה"ק ח"א מז: ח"ב רנו:
וע"ע זו"ח לג: 'אברהם ידע ליה, מגו חסד, דאיהו
מידת הגדולה, מידת החסד, ימינא דמלכא. ועל
דא אחיד בה, ולא שביק לה לעלמין, ועביד טיבו
עם בני נשא, ואוקמוה. דהא עובדוי סליקו ליה
בהאי דרגא'. ג. זוה"ק ח"ג יב: וע"ע זו"ח שם:
'יצחק ידע ליה בדרגא דגבורה, דאיקרי פחד
יצחק, ודחיל ליה לעלמין'. ד. עפ"י איוב ג, יט.
ה. עיין עמק המלך שער שעשועי המלך פ"ד.
וע"ע קהלת יעקב ערך צחצחות: והנה החסד
הוא צח ולבן ומאיר, והגבורה הוא חשך, אמנם

חיצונית הִזָּהב, הם בְּחִינַת הַסִּיגִים
הַנִּקְרָאִים הַתּוֹכָא דְדִהְבָּא^א:

וְהִנֵּה כְּעַת אֲנַחְנוּ בְּגִלוֹת, וְאֵין בָּנוּ כַּח
לֵינֵק מִמֶּדָּה זוּ וְלִהְמָשִׁיךְ הַשְּׁפַע
מִהַאֲוֹרוֹת וְהַחֲסָדִים טוֹבִים הַצְּפוּנִים
וְגִנוּזִים בָּהּ, מַחֲמַת שְׁכַעַת הוּא שְׁלִיטַת
הַחִיצוּנִים וְהַתְּפֹשְׁטוֹת מֵדַת הַשְּׁמַאֲלִית
גּוֹבֶרֶת בְּעוֹלָם חֵס וְשְׁלוֹם, וְלִכֵּן צָרִיכִין
אֲנַחְנוּ לְהִמָּשִׁיךְ הַחַיּוֹת וְשְׁפַע הַקִּדְוֹשׁ רַק
מִן הַיָּמִין הַפְּשוּט וּמַחֲסָדֵי אַבְרָהָם
הַמְּגֻלִים, עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ אָמֵן, וְאִזּוּ יִסְלַק הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ כָּל
הַחִיצוּנִיּוֹת וְהַקְּלָפוֹת מִכָּל הָעוֹלָמוֹת,
וְנִגְלָה כְבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִתְגַּלוּ פְּנִימִיּוֹת
הַאֲוֹרוֹת מִכָּל הַמְּדוֹת, וְיִתְגַּבֵּר וְיִתְנוּצֵץ
הָאוֹר בְּעוֹלָם וְיִמְתְּקוּ כָּל הַדִּינִין
וְהַגְּבוּרוֹת וְיִתְאַחֲדוּ כָּל הַמְּדוֹת. אַךְ לְעַת
עֲתָה אֵין בְּכַחְנוּ לְהִמָּשִׁיךְ כָּל צָרְכֵינוּ
מִמֶּדָּה זוּ, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י ז"ל עַל

בגלות אין בנו
כח לינק
ממדת הדין
וצריכים
להמשיך שפע
רק מימין

פְּסוּק (בראשית א, יז) 'וַיִּתֵּן אֹתָם כּוֹ'
לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ' שְׁזֵה הָאוֹר הַנִּזְכָּר ה'
פְּעָמִים בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית^ב, גְּנִזּוּ הַקִּדְוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְצַדִּיקִים לְעֲתִיד לְבוֹא^ג, וְאַף
זֶה הָאוֹר הַנִּמְצָא בְּעוֹלָם הוּא גַם כֵּן
בְּרַקִּיעַ הַשְּׁנַיִ"ד כְּדִי שְׁיֻכְלוּ הַנִּבְרָאִים
לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ וְלִהְנוֹת מִזֶּה הָאוֹר, עַד עַת
הַגְּאֻלָּה שְׁיִסֵּר הַחֲשֵׁךְ וְיִוצִיא הַקִּדְוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא חֲמָה מִנְּרִתִיקָה^ד:

אָבֵל בְּאֵמַת גַּם בְּמֵדַת הַגְּבוּרָה כְּמוֹס
וְנִכְלָל שְׂרַשׁ הַחֲסָדִים וְהַיָּמִין,^ה
שֶׁהוּא מֵדַתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו
הַשְּׁלוֹם הוּא חֲסֵד נִכְלָל בְּשִׁמְאֵל וְכַנ"ל.
וְזֶה שֶׁאָמַר הַפְּתוּב 'וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק'
רְצָה לִוְמַר הַתּוֹלְדוֹת וְכַח הַכְּמוֹס בְּמֵדַת
יִצְחָק, כְּמוֹ כֵּן שֶׁמְשַׁרְשׁ בְּהַטְפָּה הַבְּאָה
מִהַמּוֹחַ שֶׁל הָאָב, הוּא בְּאֵמַת 'אַבְרָהָם'
מֵדַת הַחֲסֵד, וְזֶה שֶׁאָמַר 'כֵּן אַבְרָהָם' וְכַח
הָאָב נִכְלָל בְּכַח הַבֵּן, וְהֵבֵן:

גם בגבורה
שהיא מידת
יצחק כלול
שורש חסד
אברהם

צִיּוּנִים וּמִקּוּרוֹת

במקומו והם עתידיים עדיין להתברר לגמרי,
ולצאת מתוכם אותם ניצוצות הקדושה לע"ל,
כמבואר אצלנו בפסוק (ישעיה כה, ח) 'בִּילַע
הַמּוֹת לְנִצְחָ'. יב. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי 'אוֹר' וַיְהִי
'אוֹר'. וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת 'הָאוֹר' כִּי טוֹב וַיְבַדֵּל
אֱלֹהִים בֵּין 'הָאוֹר' וּבֵין הַחוֹשֶׁךְ. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים
'לְאוֹר' יוֹם וְלַחוֹשֶׁךְ קִרְא לַיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי
בִקְרֵי יוֹם אֶחָד'. ועיין אור החיים בראשית א, יד.
יג. ראה רש"י בראשית א, ד: 'וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת
הָאוֹר כִּי טוֹב וַיְבַדֵּל', אף בזה אנו צריכין לדברי
אגדה (חגיגה יב). ראהו שאינו כדאי להשתמש
בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבוא.
יד. עיין חגיגה יב: 'אמר רבי יהודה, שני רקיעים
הן וכו', ריש לקיש אמר שבעה, ואלו הן, וילון
רקיע שחקים וכול מעון מכון ערבות וכו', רקיע
שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין,
שנאמר 'ויתן אותם אלהים ברקיע השמים'.
טו. עיין נדרים ח:

דין, שנאמר, 'מצפון תפתח הרעה' (ירמיה א, יד),
וזה מה שאמרו רז"ל (בר"ר לג, א) 'אשריהם
הצדיקים שהן הופכים מידת הדין למידת
הרחמים' הנה שכרם איתם בגן עדן, כי בצד צפון
שהוא מידת הדין, הנה החסד שהוא דק, ובטיבעו
אי אפשר להצדיק ליהנות ממנו, הוא מערב בו
מידת הדין, שנמתק על ידי החסד, כדי שיכולים
הם לקבלו. כי מעלה יתירה יש להזהב על הכסף
ליהנות ממנו, ונאמר (איוב לו, כט) 'מצפון זהב
יאתה'. יא. וזה"ק ח"א א סב: וראה שער
ההקדמות דרוש ז: 'והיותר גרוע שבכולם, הם
הסיגים, הנקראים וזהמא דהתוכא דדהבא,
אשר אין בהם תועלת להתברר, להיותם דינים
קשים עד מאוד, עד שהם נקראים קליפות
ממש. ואלו הם הקליפות הנז' בכל מקום בספר
הזוהר. אמנם דע, כי עכ"ז נשארו מעורבים
בתוכם קצת ניצוצות קדושה קטנות מאוד, אשר
הם סוד י"א סמני הקטורת, כמבואר עניינם

בכל אחד מושראל יש מעיין נובע חכמה ומידות עליונים

וְעַל פִּי זֶה יִבְאֵר דְּבָרֵי הַכְּתוּב (בראשית כו, לב) ^ט וַיִּבְאֵוּ עַבְדֵי יִצְחָק גֹּו הַבְּאֵר אֲשֶׁר חָפְרוּ גֹו. דְּהִנֵּה הַבְּוֹרָא יִתְבָּרַךְ הַטְּבִיעַ בְּהַכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָלֵל, וּבַפְּרִט בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שְׂיֵהָא בּוּ מְעִין נּוֹבַע מִיָּם חַיִּים נְבִיעֵו חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת וְתוֹרָה וְחֲכָמוֹת אֱלֹהוֹת וּשְׂאָר מַדּוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, אֲךָ שְׂהַמְעִין הוּא סְתוּם מַעֲפְרִיּוֹת הַחֲמֹר וְחֲשָׁכוֹת הַגְּשָׁמִית הַסּוֹתָם הַמְעִין הַהוּא וּמְעַכֵּב נְבִיעֵתוֹ, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לַחֲפֹר הַבְּאֵר הַהוּא וּלְהִסִּיר מִשָּׁם כָּל הַדְּבָרִים הַמְעַכְּבִים וּמוֹנְעִים הַנְּבִיעֵו:

וַיֵּשׁ צָדִיק אֲשֶׁר הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ מִתְּנַהֵג עִמּוֹ בַּחֲסָדִים מְגָלִים, שְׁעַל יְדֵי אֹר הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת שָׁבוּ, פּוֹתַח מְקוֹר הַנְּבִיעֵו שֶׁל מִיָּם חַיִּים, וּמְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ לְהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ. אֲךָ יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שְׂיֵשׁ לָהֶם מְסַכִּים גְּדוֹלִים הַמְעַכְּבִים נְבִיעֵתוֹ, וְאִזּוּ צָרִיךְ הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ כְּבִיכּוֹל לְסַבֵּב סְבוֹת וּלְגַלְגַּל עֲלֵיהֶם עַל יְדֵי מַדַּת הַגְּבוּרָה, כְּדֵי לְהִסִּיר מֵהֶם הַחֲשָׁךְ וְהַמָּסָךְ הַמְּבַדִּיל, וְאִזּוּ יִתְגַּלֶּה מְקוֹר נְבִיעֵתוֹ שֶׁל הַמְעִין וְנִפְתַּח אֲלֵיהֶם לְהוֹצִיא מִיָּם חַיִּים, רָצָה לֹאמֹר מִיִּין נוֹקְבִין, אַתְּעָרוּתָא מִתְּתָא לְעִילָא עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וּמְצוֹת:

הצדיק דבק בהש"ת ע"י חסד, ובני אדם שיש להם מסכים גדולים פותח להם הש"ת ע"י הגבורה

וּבְחִינָה זֹו נִקְרָאת 'עַבְדֵי יִצְחָק', הִינּוּ שְׁהֶם נִשְׁלָחִים מִמְּדַתוֹ שֶׁל יִצְחָק, שְׂהוּא דִּין שְׂהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב וּמְגַלְגַּל עַל הָאָדָם כְּדֵי שְׂיִפְתַּח וְיִתְגַּלֶּה

כשהדינים עושים פעולתם ונפתח אור הנשמה, נמתקים הגבורות

נְבִיעֵת הַמְעִין, וְאִזּוּ יִסִּיר מְעַלְיוֹ וַיִּסְלַק כָּל הַסְּבוֹת וְהַדִּינִין הַנִּ"ל וְכָל הַגְּבוּרוֹת נִמְתְּקִין, כִּיּוֹן שְׂכַבֵּר עָשׂוּ שְׂלִיחוֹתָן, וְעַל יָדָם נִתְפַּעַל רְצוֹן הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שְׂכָתוּב וַיִּבְאֵוּ עַבְדֵי יִצְחָק רָצָה לֹאמֹר שְׂלוּחֵי מַדַּת הַדִּין כְּשֶׁגָּמְרוּ שְׂלִיחוֹתָן וְנַעֲשֶׂה פְּעֻלָּתָם שְׂבִשְׂבִילוֹ נִשְׂתַּלְּחוּ וְנִפְתַּח הַמְעִין, אִזּוּ נִמְתְּקִין הַגְּבוּרוֹת וְנִהְפְּכוּ לְסַנְגוּרִים וּלְפָרְקָלִיטִין גְּדוֹלִים. וְזֶה שְׂכָתוּב וַיִּגְדּוּ לוֹ עַל דֶּרֶךְ (דברים לג, יד) 'מִמְּגַד תְּבוֹאֵת שְׂמֵשׁ' שְׂהוּא לְשׁוֹן מִתּוֹק", הִינּוּ שְׂכַבֵּר נִמְתְּקוּ עַל יְדֵי זֶה שְׂחָפְרוּ הַבְּאֵר וְהִסִּירוּ מִמֶּנּוּ מָה שְׂהִיָּה סוֹתָמוֹ. וַיִּיאֲמְרוּ לוֹ מִצְּאֵנוּ מַיִם' הַיּוֹצֵא מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּשֶׁנִּפְתַּח אֹר נִשְׂמַתוֹ וּמִתְּחִיל לְהַתְּנוּצֵץ בּוּ אֹר הַחֲכָמָה וְהַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת, וְנִמְשָׁכִים מִיִּין נוֹקְבִין לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וְכָל הַדִּינִים מִתְּהַפְּכִים לְרַחֲמִים וְחֲסָדִים גְּדוֹלִים וְטוֹבִים, כֵּן יְהִי רְצוֹן, אָמֵן:

וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לָהּ לָנֹכַח אֲשֶׁתוֹ גֹו"י. הִנֵּה יְדוּעֵ"ט כְּשֶׁיִּבּוֹא לְאָדָם אֵיזָה צָרָה אוּ יְסוּרִין חֵס וְשְׁלוֹם, אִזּוּ יִשְׁפִּיל וַיִּבִּין כְּדַעַתוֹ שְׂפּוֹדָאֵי יֵשׁ צָעַר גְּדוֹל לְהַשְׁכִּינָה הַקְּדוּשָׁה כְּבִיכּוֹל, כִּי 'בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר' (ישעיה סג, ט) כְּבִיכּוֹל, לָכֵן כְּשֶׂהָאָדָם יִשָּׂר נּוֹתֵן אֶל לְבוֹ לְהַתְּפַלֵּל לְהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ עַל אֵיזָה דְּבָר, צָרִיךְ לְהִיּוֹת עָקֵר כְּוֹנֵתוֹ וְרְצוֹנוֹ

עיקר התפילה צריך להיות לתיקון חסרון השכינה המצטעררת בצער ישראל, ובמילא יתקן גם חסרון האדם

ציונים ומקורות

עקרה היא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו. יט. עיין תולדות יעקב יוסף בהקדמה: 'הענין כי אדם הישר שנהפך עליו סדרי הזמן כנ"ל, יתן לבו שהוא בשכינה, שעל סיבת חטאו גרם צער אל השכינה, כי צערו של האדם היא צער השכינה, וכמ"ש בש"ס דסנהדרין פרק ו' (מו.)

טז. ויהי ביום ההוא ויבואו עבדי יצחק ויגידו לו על אודות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מיים. יז. רש"י דברים לג, יג: "ממגד", לשון עדנים ומתק'. ושם פסוק יד: "וממגד תבואות שמש", שהיתה ארצו פתוחה לחמה וממתקת הפירות'. יח. ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי

ספר
בת עין

פְּרֻשֵׁת תּוֹלְדוֹת

צ"ב בטענה
שמואבימלך
נתעברה שרה
שהרי אברהם
הוליד
לישמעאל

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם
הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. פֶּרֶשׁ רַש"י
יַעֲקֹב וְעָשָׂו הָאֲמוּרִים בַּפֶּרֶשָׁה. דְּבַר אַחַר,
עַל יְדֵי שְׂאֵמֶר הַפְּתוּב 'יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם'
הַזֶּקֶק לֹמַר 'אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק',
לְפִי שֶׁהָיוּ לִיצְנֵי הַדּוֹר אוֹמְרִים מֵאַבְיִמְלֶךְ
נִתְעַבְּרָה שְׂרָה שְׁהָרִי כּו', מָה עָשָׂה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, צָר קְלִסְתָּר פָּנָיו שֶׁל
כו"א. וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק מֵהֵיכָן דִּיקּוֹ לִיצְנֵי הַדּוֹר
שֶׁמֵאַבְיִמְלֶךְ נִתְעַבְּרָה שְׂרָה, וְכִי אַבְרָהָם
לֹא הָיָה מוֹלִיד, הֲלֹא הוּא כְּבָר הוֹלִיד אֶת
יִשְׁמַעְאֵל, וְעַכּוּב הַהוֹלְדָה הָיָה מְשֻׁרָה,
וּמָה הוֹעִיל אַבְיִמְלֶךְ:

וְלִהְיִין זֶה, הִנֵּה יְדוּעֵי טְעוֹת הַכּוֹפְרִים
בַּה' אֶחָד הוּא שְׂאוּמְרִים מִי
שֶׁבָרָא טוֹב לֹא בָרָא רַע, פִּי אֵין דַּעַת
שְׁלָהֶם נוֹתְנַת שְׁיִהְיֶה הַבּוֹרָא בְרוּךְ הוּא

טעות הכופרים
שאברהם
מידת ה'חסד'
אינו מוליד
גבורה'

עוֹשֶׂה שְׁנֵי הַפְּכִים טוֹב וְרַע, פִּי הַטוֹב
דְּרָכּוֹ לְהִטִּיב וְלֹא לְהָרַע. לָכֵן גַּם אַבְרָהָם
בְּעֵבֹר שְׂדָרְכּוֹ הָיָה תָּמִיד לְהִטִּיב בְּמִדַּת
הַחֶסֶד עִם כָּל הַבְּרוּאִים^ג, וְכִשְׁהוֹלִיד אֶת
יִצְחָק שֶׁמִּדָּתוֹ הוּא מִדַּת פֶּחַד וּגְבוּרָה^ד
הַפֶּךְ מִדַּת אַבְרָהָם לָכֵן הָיָה לָהֶם קָשָׁה
לְהֵאֱמִין שֶׁהָיָה אַבְרָהָם מוֹלִיד הַפֶּךְ
מִדָּתוֹ^ה, לְכַף אָמְרוּ 'לִיצְנֵי הַדּוֹר' הֵינּוּ
הַכּוֹפְרִים הַנ"ל שֶׁמֵאַבְיִמְלֶךְ נִתְעַבְּרָה:

רַק אַחַר שֶׁהוֹלִיד אֶת יַעֲקֹב וְעָשָׂו בַּפֶּעַם
אֶחָד שֶׁהֵם שְׁנֵי הַפְּכִים לְגַמְרִי, וְרָאוּ
בְּעֵינֵיהֶם שֶׁאֲפָשָׁר שִׁיּוֹלִיד אָדָם הַפֶּךְ מִדָּתוֹ
לְגַמְרִי וְגַם לְהוֹלִיד שְׁנֵי הַפְּכִים בְּנוֹשֵׂא
אֶחָד, אֲזִי הוֹדוּ בְּכָל, גַּם הָיָה רְאִיָּה מוֹכַחַת
שֶׁגַּם אַבְרָהָם הוֹלִיד הַפֶּךְ מִדָּתוֹ שֶׁהוּא
מִדַּת יִצְחָק, וְאֲזִי נִתְאַמַּת אֲצֵלָם גַּם מָה
שֶׁהָיָה קְלִסְתָּר פָּנָיו שֶׁל יִצְחָק דּוֹמָה

כשנולדו יעקב
ועשויו שהם
הפכים נתאמת
שאברהם
הוליד היפך
מידתו

◆ ציונים ומקורות ◆

ואמרו כי מי שברא אור לא ברא חושך מי שברא
טוב לא ברא רע, כי הם שני הפכים כידוע.
ג. עיין זוה"ק ח"ג שב. 'וכל חד וחד מאבהן ידע
ליה לקוב"ה מיגו דרגא דיליה ואחיד ביה בההוא
דרגא, אברהם ידע ליה לקוב"ה מיגו אספקלריא
דיליה דאיהי מידת הגדולה מידת החסד ימינא
דמלכא, וע"ד אחיד בה ולא שביק לה לעלמין
ועביד טיבו עם כל בני עלמא'. ד. עיין זוה"ק
שם: 'יצחק ידע ליה בדרגא דגבורה דאיקרי 'פחד
יצחק' (בראשית לא, מב) ודחיל ליה לעלמין'.
ה. עיין ספר הליקוטים פר' תולדות: 'ולכן אמר
'יצחק בן אברהם' ר"ל אפילו שנראה שהוא דין,
'בן אברהם' הוא, שמהחסדים יצאו הגבורות,
ו'מים הרו וילדו אפילה' (שמו"ר טו, כב). אם כן כל
הדינים וכל הקליפות יצאו מן החסדים'.

א. 'אברהם הוליד את יצחק' על ידי שכתב
הכתוב 'יצחק בן אברהם' הווקק לומר 'אברהם
הוליד את יצחק', לפי שהיו ליצני הדור אומרים
מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים
שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה
הקב"ה, צר קלסתר פניו של יצחק דומה
לאברהם, והעידו הכל 'אברהם הוליד את יצחק',
וזהו שכתב כאן 'יצחק בן אברהם' היה, שהרי
עדות יש ש'אברהם הוליד את יצחק'. ב. עיין
שלה"ק עשרה מאמרות בהקדמה בהג"ה א:
'הכל מעשה ידיו הטוב והרע, ולא כהכופרים
האומרים מי שברא טוב לא ברא רע ח"ו, אלא
הכל בורא אחד יתגדל ויתעלה'. וע"ע באר מים
חיים פר' וארא ד"ה או 'אמר עז"ה הנה וארא:
'להוציא מכת האפיקורסים שפקרו בסוד היחוד

שָׁנְאָמַר אֹת וְאִי הוּא מוֹרָה עַל מִדַּת
הַרְחָמִים שְׁנַתּוֹסֵף עַל בְּחִינּוֹת 'אֱלֹה'
בְּחִינַת דִּין וְנִתְחַבְּרוּ שְׁנֵי הַבְּחִינּוֹת
בְּיַחַד כְּנִ"ל:

וְאֵלֹה תּוֹלְדַת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם
הוֹלִיד אֶת יִצְחָק וְגו'. כָּל מְפָרְשֵׁי
הַתּוֹרָה פָּרְשׁוּ אֶת הַפְּתוּב הַזֶּה בְּטוֹב טַעַם
וְדַעַת, וְגַם אֲנִי אֶעְנֶה חֻלְקֵי לַעֲנִיּוֹת דַּעְתִּי
עַל דֶּרֶךְ הַמּוֹסֵר:

הַנֶּה עֲשׂוּ נִקְרָא גְדוֹל וְיִעֲקֹב נִקְרָא קָטָן,
כְּמֵאמַר הַפְּתוּב (בראשית כז, טו) **וַתִּקַּח רַבֵּקָה וְגו' עֲשׂוּ בְּנֵה הַגְּדֹל וְגו' אֶת**
יִעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן. וְהַטַּעַם, כִּי עֲשׂוּ הָיָה
מְקוֹר הַגְּדֹלוֹת וְהַגְּאֻה וְהַקְּלִפּוֹת, כְּמֵאמַר
הַפְּתוּב (שם לו, לא) **וְאֵלֹה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר**
מְלָכוֹ וְגו' יָדִי לְמַכִּינִי, וְכֵאֲשֶׁר נִתְגַּאֲהַ
בְּאִמְרוֹ **יֵשׁ לִי רֵב וְגו' (שם לג, ט) מְגַדֵּל**
הַגְּאֻה וְהַגְּדֹלוֹת שֶׁהָיָה בּוֹ בְּעֶצְמוֹ:

לְאַבְרָהָם. וְזֶה מְרַמֵּז פְּרוּשׁ רַש"י בְּמִתְקַ
לְשׁוֹנוֹ **וְאֵלֹה תּוֹלְדַת יִצְחָק יִעֲקֹב וְעֲשׂוּ**
הָאֲמוּרִים בְּפִרְשָׁה, פִּרְשׁ שֶׁהוּא הָרֵאשִׁי
לְיִצְחָק שֶׁהוּא **בֶּן אַבְרָהָם,** בְּמֵה
שֶׁהוּלִיד יִעֲקֹב וְעֲשׂוּ בְּיַחַד:

וְעוֹד רָמַז לָנוּ בְּאִמְרוֹ הָאֲמוּרִים בְּפִרְשָׁה,
לְרַמֵּז לְבְּחִינַת שְׁנֵי הַפְּכִים בְּנוֹשֵׂא
אֶחָד, כִּי מֵלֵת 'פִּרְשָׁה' מְרַמֵּז לְבְּחִינַת חֶסֶד
וְגִבּוּרָה בְּיַחַד, כִּי 'פִּר' מְרַמֵּז לְבְּחִינַת פִּי
דִּינִים כְּפִדּוּעַ וְשֶׁה' מְרַמֵּז לְבְּחִינַת רַחֲמִים
כְּפִדּוּעַ, וְתַבַּת 'פִּרְשָׁה' מְחַבֵּר לְשְׁנֵי
הַבְּחִינּוֹת בְּיַחַד, כְּמוֹ יִעֲקֹב וְעֲשׂוּ שְׁנוֹלְדוֹ
יַחַד שְׁנֵי הַפְּכִים:

וּמְרַמֵּז בְּתַבַּת וְאֵלֹה, כְּפִדּוּעַ מֵאִמַר חֲזו"ל
(בר"ר ל, ג) **'וְאֵלֹה' מוֹסִיף עַל**
הָרֵאשׁוֹנִים, פְּרוּשׁ 'אֵלֹה' מְרַמֵּז לְבְּחִינַת
גְּבוּרוֹת, מְלִשׁוֹן 'אֵל קָשָׁה', וְאוֹת וְאִי
מוֹרָה עַל מִדַּת הַרְחָמִים, וְזֶהוּ **'וְאֵלֹה'**
מוֹסִיף עַל הָרֵאשׁוֹנִים, פְּרוּשׁ כָּל מְקוֹם

'פרשה' רומז
לכתי' חסד
וגבורה ביחד

כשנוסף וי"ו
על 'אלה' רומז
ל'רחמים'
שנוסף
ומתחבר ל'דין'

◆ ציונים ומקורות ◆

אשר מתנשא רוחו בקרבו לאמר אני למדן
ואני עובד ה', הוא ממלכין דמיתו ומאנין
תבירין רחמנא ליצלן וכו'. וע"ע פרי צדיק פר'
בהעלותך ד"ה ובפרשה זו: וקליפת הגאווה
הוא ראשית הקליפה, וכמו שאמר בזוהר
הקדוש במלכין קדמאין דמיתו שכל חד אמר
אנא אמלוך, דבבריאת העולם דכתיב (תהלים
צג, א) 'ה' מלך גאות לבש' שעל הלבוש היה
לבוש גאות, מזה נסתעף המלכין קדמאין שכל
אחד אמר אני אמלוך ונצמח מזה קליפת
הגאווה והוא קליפת עמלק ראשית דקליפה'.
יג. ראה תנחומא וישלח ג: 'שהצדיקים ממעטין
את עצמן והרשעים מרוממים את עצמן, שכן
עשיו אומר 'יש לי רב'. וע"ע רש"י בראשית
לג, יא. וע"ע ליקוטי אמרים (מעורייטש) קעז:
'עשיו שאמר 'יש לי רב' לשון גדלות, על כן
נאמר בו 'וימלוך' וימת' שהורידוהו מגדולתו,
דהיינו מחמת גדלות'.

ו. עיין עץ חיים שער רפ"ח ניצוצין פ"ה. וע"ע
ספר הליקוטים פר' חוקת ד"ה וידבר. ז. עיין
פרדס רימונים שער ערכי הכינויים פכ"א ערך
שה: 'שה פירש הרשב"י ע"ה ברעיא מהימנא
שהוא סוד החסד'. ח. ראה יבמות כא. ד"א ר'
לוי קשה עונשין של מידות יותר מעונשין של
עריות, שזה נאמר בהן 'אל', וזה נאמר בהן
'אלה', 'אל' קשה ו'אלה' קשה מ'אל'.
ט. עיין זוה"ק ח"ב רכו: 'כל ו' ברזא דרחמי
איהו'. י. ואלה תולדות יצחק בן אברהם
אברהם הוליד את יצחק, ויהי יצחק בן
ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל
הארמי מפרן ארם אחות לבן הארמי לו
לאשה'. יא. ואלה המלכים אשר מלכו
בארץ אדם לפני מלך לבני ישראל'.
יב. עיין פי' הרמ"ז על זוה"ק ח"א קעט: וע"ע
עבודת ישראל פר' וישלח ד"ה ואלה המלכים:
'ידוע מספר רבינו ר' דב בער זצ"ל כי כל אדם

עשיו היה
מקור הגדלות
הגאווה
והקליפות

יעקב הוא
בחינת
הקדושה
והכנעה וענוה

אָבֶל יַעֲקֹב מִבְּחִינַת הַקְּדוּשָׁה הָיָה לוֹ תְּמִיד הַכְּנָעָה וְעֲנוּה לְפָנָי ה' יִתְבָּרַךְ, עַל כֵּן נִקְרָא 'קֶטֶן' מִפְּנֵי גְדֹל הַכְּנָעָה וְעֲנוּה שֶׁהָיָה בוֹ^ט. וְלָכֵן אָמְרוּ (סוטה ה.)^ט שְׁאָסוּר לְתַלְמִיד חָכֵם שִׁתְּיֵהָר וְשִׁיְהִיָּהּ בּוֹ גְּאוּה וְגִסוּת כִּי אִם שְׂמִינֵי שְׂבִשְׂמִינֵית, וְאָפְלוּ זֶה הַחֶלֶק אֵינוֹ מִבְּחִינַת יַעֲקֹב, כִּי אִם מַעֲשׂוֹ זֶה הַחֶלֶק שְׂמִינֵי שְׂבִשְׂמִינֵית בְּכַדִּי לְהַפְכוֹ לְקִדְשָׁה, זֶהוּ שְׂאֵמֶר הַכְּתוּב (מלאכי א, ב)^ט 'הֲלֹא אַח עֲשׂוּ לְיַעֲקֹב, פְּרוּשׁ מֵלֵת 'אַח' מֵרֵמֵז עַל א' ח', רָצָה לוֹמַר אֶחָד מִשְׂמִינֵי שְׂבִשְׂמִינֵית שְׂבִגְאוּה נָתַן עֲשׂוּ לְיַעֲקֹב וְקָבְלוּ יַעֲקֹב בְּכַדִּי לְהַפְכוֹ לְקִדְשָׁה, וְאָף עַל פִּי כֵן 'וְאֵהָב אֶת יַעֲקֹב' וְגו', רָצָה לוֹמַר עַל כֵּל פָּנִים אֲנִי אוֹהֵב רַק אֶת יַעֲקֹב, כִּי עָקְרוּ הוּא בְּחִינַת הַקְּדוּשָׁה וְהַכְּנָעָה וְעֲנוּה:

השמיני
שבשמינית
שיתנאה הת"ח
הוא מבחי' עשיו להפכו לקדושה

וְשֵׁמוֹ מֵרֵמֵז לְזֶה, 'יַעֲקֹב' 'י' עָקֵב, רָצָה לוֹמַר 'י' הִיא הַקְּטָנָה שְׂבִאֲוֹתִיּוֹת 'עָקֵב' מֵרֵמֵז לְבְּחִינַת 'וְנִפְשֵׁי כְּעַפָּר לְכָל תְּהִיָּה'^ט הַנְּדוּשׁ בְּעָקֵב, וּמֵרֵמֵז לְשֵׁנֵי הַבְּחִינּוֹת שֵׁשׁ בְּמִדַּת עֲנוּה, כִּי יֵשׁ מִי שֶׁהוּא עֲנִיו אָבֵל הוּא בְּעֲצָמוֹ מְרַגֵּשׁ בְּמִדָּה טוֹבָה הַהוּא, וְאִם כֵּן גַּם זֶה טוֹבָה הִיא אָבֵל יֵשׁ מִדְּרָגָה גְּדוּלָּה הֵימָנָה, וְהוּא שָׂגָם הוּא בְּעֲצָמוֹ אֵינוֹ מְרַגֵּשׁ בְּמִדַּת עֲנוּה שָׂבוּ, כִּי סְבוּר הוּא בְּדַעְתּוֹ שְׁלֵפֵי פְחִיתוֹת עָרְכוּ וְקִטְנוּתוֹ עֲדִין הוּא נִקְרָא מִתְּגַאָּה נִגְדֵּל גְּדֹל רוּמָמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכִדְאִיתָא בְּאוּר הַחַיִּים עַל פְּסוּק (במדבר יב, ג) 'וְהָאִישׁ מָשָׁה עֲנִו מְאֹד' עֵינ שָׂם^ט, וּבְמִלַּת 'יַעֲקֹב' מֵרֵמֵז שְׁנֵי הַמְּדַרְגּוֹת מִבְּחִינַת עֲנוּה הַנִּלְ"ט:

בחינת הענוה
ירש יעקב
מיצחק שלא
תלה לנסיון
העקידה
בעצמו

וּבְחִינּוֹת אֵלוֹ יֵרֵשׁ יַעֲקֹב מֵיִצְחָק אָבִיו, שְׂפִשְׁט צוּאָרוֹ לְהַשְׁחִט לְעוֹלָה לָהּ וְעַל כֵּן לֹא הִחְזִיק טוֹבָה לְעֲצָמוֹ

◆ ציונים ומקורות ◆

וגדולה מכל המעלות שהיה במשה, וציוה לו השי"ת שיכתוב כן בתורה, אף על פי כן גם בזו מצא חסרון על עצמו, ולא כתב בתורה עליו ביו"ד רק 'ענו' חסר יו"ד'. יט. ע"ע תפארת שמואל (אלכסנדר) פר' ויצא את ז': 'עשיו היה מקור הגאות והגדלות מקור הטומאה וסט"א, ובעבור זה נקרא 'גדול', ובגאותו אמר 'יש לי רב', ויעקב היה 'בנה הקטן' בתכלית ענוה והכנעה מקור הקדושה והטהרה, ולזה נקרא 'קטן', 'כי קטן יעקב' (עמוס ז, ב), וגם שמו רומז על זה, שהיו"ד היא אות קטנה שבאותיות, ואותיות עק"ב הוא 'עקב ענוה' (משלי כב, ד), ונפשי בעפר לכל תהיה'. וענין ענוה הוא בשני אופנים, א' מי שעובד השי"ת באמונה ובהכנעה כיאות, ועכ"ז הוא יודע בעצמו שהוא עניו, ואין זה עבודה שלימה, אמנם באמת הוא עניו, אבל כיון שהוא יודע מעלתו אין זה תכלית הענוה. ואופן הב' שעובד השי"ת באמת, ויראת ד' חופף עליו כל היום וכל הלילה לא יחשה מאהבת בוראו,

יד. עיין זוה"ק ח"א קמד. 'תא חזי מה בין יעקב לעשיו, יעקב אמר בכסיפו דאבוי בענוה' וכו'. וע"ע רבינו בחיי בראשית לב, ל: 'דע כי שם יעקב מורה על שפלות, מלשון 'וידו אוחות בעקב עשיו' (בראשית כה, כו), כי העקב שפל מכל המקומות שבגוף'. טו. 'א"ר חייא בר אשי אמר רב תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית'. טז. 'אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתם במה אהבתנו הלוא אח עשיו ליעקב נאום ה' ואוהב את יעקב'. יז. תפילת אלהי נצור. יח. שמות לד, כט: 'מצינו שמידת הענוה למעלה מכל וכו', ומצינו שהעידה התורה על משה שעניו מאוד מכל האדם, וכשאמר ה' לכתוב הדברים מצינו לו שלא כתב עניו אלא 'ענו' חסרה יו"ד, ואף זה מן הענוה'. וע"ע אורח לחיים פר' שמות ד"ה ועתה לכה: 'דידוע מה שארז"ל משה זכה לבינה עולם הענוה, והכתוב מעיד 'והאיש משה עניו מאוד מכל האדם' וכו'. ואף על פי שמעלת הענוה היא מעלה ראשונה